

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON/KANTON SREDIŠNJA BOSNA
OPĆINA FOJNICA**

**STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE FOJNICA
(2024. – 2030. godina)**

**Vizija: „MALI GRAD U OČUVANOJ PRIRODI SA DEFINISANOM URBANOM
INFRASTRUKTUROM, BANJSKO-TURISTIČKIM CENTROM, TE VEZOM
PRIVREDNIH I USLUŽNIH SUBJEKATA U FUNKCIJI ZADOVOLJAVANJA
MATERIJALNIH I DUHOVNIH POTREBA GRAĐANA”**

Fojnica, 2023. godine

Sadržaj

1.	UVOD	6
1.1.	Povijest Fojnice	8
1.2.	Osmansko doba	8
1.3.	Kraj 20. stoljeća	9
2.	SOCIOEKONOMSKA ANALIZA OPĆINE FOJNICA	10
2.1.	Geografske karakteristike	10
2.2.	Poljoprivredno zemjište	11
2.3.	Šume i šumska zemljišta	13
2.4.	Planine na području općine Fojnica	13
2.5.	Rijeke na području općine Fojnica	15
2.6.	Jezera na području općine Fojnica	17
2.7.	Slapovi Kozice	18
3.	PREPREKE OPĆINSKOM RAZVOJU	20
3.1.	Povezanost i umrežavanje sa drugim općinama	20
3.2.	Razdaljina od glavnih centara razvoja i	21
3.3.	mjesta sa najvećom naseljenošću	21
3.4.	Glavne veze sa regionalnim, trans – regionalnim i međunarodnim saobraćajnicama (putevi, željeznica, aerodromi)	21
4.	PRIRODNA BOGATSTVA I KLIMATSKI UVJETI	22
4.1.	Unutrašnja struktura općine	22
4.2.	Mineralna bogatstva i nalazišta općine Fojnica	22
4.3.	Dolomiti	23
4.4.	Građevinski kamen	23
4.5.	Mermerisani krečnjak	24
4.6.	Metalične mineralne sirovine	24
4.7.	Cink, olovo i srebro	24
4.8.	Bakar	24
4.9.	Živa	24
4.10.	Antimon	25
4.11.	Zlato	25
4.12.	Željezo	26
4.13.	Pirit	26

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

4.14.	Podzemne vode	26
4.15.	Termalne vode	27
5.	STANOVNIŠTVO I DEMOGRAFIJA FOJNICE	29
5.1.	Opći demografski trendovi i karakteristike:	29
5.2.	Starosna struktura stanovništva i ravnoteža spolova:	30
5.3.	Etnički sastav (broj stanovnika po etničkoj pripadnosti):.....	30
6.	LJUDSKI POTENCIJAL I TRŽIŠTE RADA	31
6.1.	Aktivno stanovništvo – godine i strukture	31
6.2.	Radna snaga (nezaposlenost/zaposlenost):	31
7.	EKONOMIJA I BIZNIS.....	32
7.1.	Sektorske analize.....	32
7.1.1.	Revidirane projekcije za Kanton Središnja Bosna i Općinu Fojnica za razdoblje 2023.-2025. godina 32	
7.1.2.	Prihodi od indirektnih i direktnih poreza	33
8.	INFRASTRUKTURA	39
8.1.	Putna i željeznička struktura:	39
8.2.	Kategorizacija lokalnih puteva na prostoru općine Fojnica.....	39
8.3.	Biciklističke staze na području Fojnice	40
8.4.	Planinarski obilježeni putevi na području Fojnice	40
8.5.	Zračni, riječni i morski saobraćaj	41
8.6.	Upravljanje otpadom vodovod i kanalizacija	41
8.7.	Energetska infrastruktura i snabdjevanje	41
8.8.	Industrijska infrastruktura	42
8.9.	Obrazovna infrastruktura	42
8.10.	Zdravstveno – socijalna infrastruktura.....	42
8.11.	Banje/Termalna lječilišta	43
8.12.	Ustanove socijalnog zbrinjavanja:	43
8.13.	Sport i rekreacija.....	44
9.	STRATEŠKO PLANIRANJE I UPRAVLJANJE	45
9.1.	Prostorno planska dokumentacija.....	45
10.	LOKALNA SAMOUPRAVA	46
10.1.	Zakonodavna vlast.....	46
10.1.1.	Općinsko vijeće.....	46

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

10.2.	Izvršna vlast	46
10.2.1.	Općinski načelnik.....	46
10.2.2.	Službe za upravu.....	47
10.2.2.1.	Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove.....	47
10.2.2.2.	Služba za privredu, finansije i budžet	48
10.2.2.3.	Služba za opću upravu, boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu	49
10.2.2.4.	Služba za društvene djelatnosti i stambeno-komunalne poslove	49
10.2.2.5.	Služba za civilnu zaštitu i inspekcijski nadzor	50
10.2.2.6.	Kabinet načelnika	51
10.3.	Javne ustanove i institucije.....	52
11.	SWOT ANALIZA, STRATEŠKI FOKUSI, VIZIJA I CILJEVI.....	52
11.1.	SWOT analiza.....	53
11.2.	Strateški fokusi	56
11.3.	Strateški pravci razvoja.....	57
11.3.1.	Podsticanje zapošljavanja kroz razvoj male privrede, poduzetništva i turizma.....	57
11.3.2.	Razvoj društvenog sektora kroz unapređenje kvaliteta javnih usluga, kreiranje novih sadržaja i ulaganja u komunalnu infrastrukturu na čitavom području općine.....	58
11.3.3.	Očuvanje prirodnog bogatstva i zaštita okoliša u funkciji održivog razvoja.....	58
11.4.	Vizija razvoja i strateški ciljevi, sa indikatorima	59
11.4.1.	Vizija razvoja.....	59
11.4.2.	Strateški ciljevi, sa indikatorima	59
12.	PRIORITETI I MJERE	62
12.2.	Prioriteti za strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa.....	63
12.2.1.	Mjere za prioritet 1.1.Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja.....	63
12.2.2.	Za prioritet 1.2. Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine definisane su sljedeće mjere:	65
12.2.3.	Pregled mjera po prioritetima za Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa.....	65
12.2.4.	Mjere sa indikatorima za Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa	66
12.4.	Mjere za prioritet 2.2.Poboljšanje kvaliteta i dostupnosti društvenih sadržaja	68
12.5.	U okviru prioriteta 2.3. Unaprijeđenje komunalne infrastrukture definisane su sljedeće mjere:	68

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

12.6.1. Pregled mjera po prioritetima za Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici.....	69
12.6.2. Mjere sa indikatorima za Strateški cilj 2.Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici.....	69
12.7. Iz definisanog prioriteta 3.1. Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda izvedena je jedna mjera:	71
12.7.2.Pregled mjera po prioritetima za Strateški cilj 3.	71
12.7.3. Mjere sa indikatorima u okviru prioriteta Strateškog cilja 3.	72
13. Strateški projekti	72
14. Provjera međusobne usklađenosti strateških dokumenata.....	77
15. Indikativni finansijski okvir	79
16. Okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije razvoja općine Fojnica.....	83
Zakonskim i podzakonskim normativnim okvirom u FBiH propisani su kao obavezni elementi strateškog planiranja i strateških dokumenata implementacija, monitoring, izvještavanje i evaluacija. U okviru pomenutih procesa ključno je izvršiti opis odgovarajućih institucija, dinamiku postupanja i okvir rokova.	
16.1. Implementacija.....	83
16.2. Monitoring i izvještavanje	83
16.3. Evaluacija.....	83
16.4. Potrebe za unaprijeđenjem pristupa upravljanju razvojem	84
17. Pregled aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije razvoja općine Fojnica	86

1. UVOD

Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ broj: 32/17) i pod zakonskim aktima uspostavljen je institucionalni i normativno pravni okvir razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine, kantonima i jedinicama lokalne samouprave.

Na osnovu utvrđenog normativno-pravnog okvira Općinski načelnik je donio Odluku o izradi Strategije razvoja općine Fojnica za period 2024 – 2030 godina kojom je pokrenut proces izrade Strategije.

U skladu sa unutrašnjom organizacijom i nadležnostima u organizovanju poslova razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Općinski načelnik je imenovao Komisiju za razvojno planiranje i upravljanje razvojem općine Fojnica, kao nosioca izrade Strategije razvoja općine Fojnica za period 2024 – 2030 godina. Komisija je, u postupku izrade Strategije razvoja općine Fojnica uključila sve općinske službe, Općinsko vijeće Fojnica, privredne subjekte, Javno komunalno preduzeće i druge ustanove od javnog značaja u oblasti privrede, kulture, sporta, ekologije, obrazovanja, zdravstva, istaknute stručnjake u određenim oblastima, zatim nevladine organizacije i sve druge subjekte koji iskazuju interes za uključivanje u proces izrade i razvijanje partnerstva. Strategiju razvoja usvaja Općinsko vijeće na prijedlog Općinskog načelnika.

- Proces izrade Strategije, u skladu sa relevantnim zakonskim okvirom, uključuje sljedeće korake:
- Izrada strateške platforme koja se sastoji od situacione analize, strateških pravaca razvoja i vizije razvoja,
- Određivanje strateških prioriteta za ostvarivanje strateških ciljeva, kao i mjera kojima se vrši detaljna razrada prioriteta sa indikatorima,
- Utvrđivanje strateških projekata koji su od najvećeg značaja za ostvarivanje strateških ciljeva, odnosno čija implementacija će biti od najvećeg značaja za lokalni razvoj,
- Usklađivanje razvojnih pravaca i strateških ciljeva sa važećim strategijama razvoja Srednjobosanskog kantona i Federacije Bosne i Hercegovine,
- Izrada okvirnog finansijskog plana za implementaciju Strategije razvoja po strateškim ciljevima, prioritetima i mjerama sa strukturom načina finansiranja, za period važenja Strategije razvoja,
- Utvrđivanje modela implementacije, praćenja, izvještavanja i evaluacije Strategije razvoja,
- Usvajanje Strategije razvoja uz prethodnu provedbu procesa konsultacija.

U prvoj fazi izrade strateškog dokumenta formirana je relevantna dokumentaciona osnova za socio ekonomsku analizu, preduvjet za ispravni odabir strategije. Služeći se SWOT analizom prikazane su snage, slabosti, prilike i prijetnje, vodeći računa o unutrašnjem i vanjskom okruženju. Kako se situacija u vremenu i prostoru brzo mijenja, u tom kontekstu **snage i slabosti** u Strategiji predstavljaju **sadašnjost** temeljenu na prošlosti, dok **prilike i prijetnje**

predstavljaju **budućnost** temeljenu na prošlosti i sadašnjosti. U tom kontekstu konsultirana su relevantna općinska, kantonalna, entitetska i međunarodna dokumenta, metodologije, analize, izvještaji, statističke baze. Sačinjene su odgovarajuće analize i presjeka stanja u različitim oblastima: privreda, društveni razvoj i stanje okoliša. U prvoj fazi pripreme dokumenta održane su dvije serije radionica po tematskim radnim grupama. Prva grupa se odnosila na verifikaciju socio ekonomske analize, identifikovanje ključnih izazova i strateško fokusiranje. Rezultat druge radionice je vizija razvoja Općine Fojnica, te utvrđeni strateški ciljevi sa indikatorima.

Radni tim je nakon održanih radionica i provedenih konsultacija sa svim relevantnim učesnicima oblikovao stratešku platformu koja predstavlja temeljni dio strategije razvoja, kojim se usmjerava razvoj Općine, a čine je: situaciona analiza, uključujući osvrt na stanje i usklađenost prostorno-planske dokumentacije, zatim vizija razvoja i strateški ciljevi sa indikatorima.

U procesu izrade strateške platforme korištena je relevantna metodologija (socio ekonomska analiza, SWOT analiza, prikupljanje, obrada, selekcija i interpretacija podataka, interpretacija relevantnih dokumenata (studije, strategije, analize, istraživanja, web stranice).

U dokumentu su utvrđena razvojna obilježja, problemi i potencijali općine Fojnica u kontekstu sagledavanja stanja i dinamike promjena. Kao što je rečeno, korišten je metod SWOT analize, odnosno procjene unutrašnjeg (snage i slabosti) i vanjskog (prilike i prijetnje) okruženja u cilju utvrđivanja faktora i potencijala za razvoj područja, odnosno sektora, te ograničenja i prepreka.

Na naprijed izloženim osnovama određeni su strateški pravci razvoja općine Fojnica. Sastavni dio Strateške platforme je i Vizija, koja predstavlja zajedničku fokusiranu predočbu željene promjene do 2030 godine, temelji se na zaključcima situacione analize i osnov je za utvrđivanje strateških ciljeva. Predloženi ciljevi su jasno formulirani i ostvarivi do 2030 godine.

Strateška platforma je, u skladu sa zakonom i relevantnim uredbama, upućena na javne konsultacije u trajanju od 30 dana. Nakon provedenih konsultacija, pristupilo se usaglašavanju strateške platforme sa danim primjedbama, prijedlozima, sugestijama i komentarima.

Nakon finaliziranja strateške platforme, kao prve faze izrade strateškog dokumenta, pristupilo se drugim fazama izrade Strategije razvoja općine Fojnica, i to: određivanje prioriteta i mjera, identificiranju strateških projekata, provjeri međusobne usklađenosti strateškog dokumenta, izradi finansijskog okvira za provođenje Strategije i, na kraju, definiranju okvira za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strateškog dokumenta.

Posljednja faza u pripremi strateškog dokumenta su javne konsultacije. Kao i tokom konsultacija na stratešku platformu, i u ovoj fazi se uključuju nadležne institucije kao formalni

akteri, interesne grupe, organizacije civilnog društva, drugi neformalni akteri, kao i svi zainteresovani akteri. Nakon konsultacija koje traju minimalno 30 dana radna grupa objavljuje nacrt dokumenta na web stranici nosioca izrade strateškog dokumenta. Finalne konsultacije su obavezan korak u procesu izrade strateškog dokumenta, kojim se osigurava saglasnost oko sadržaja strateškog dokumenta prije upućivanja u dalju proceduru, odnosno na usvajanje.

Prilikom izrade Strategije razvoja općine Fojnica poštovani su principi razvojnog planiranja i upravljanja razvojem, i to: usklađenost, odgovornost, efektivnost, efikasnost, otvoreni metod koordinacija, ravnopravnost spolova i jedake mogućnosti za sve građane u svim fazama razvojnog planiranja i upravljanja razvojem, horizontalna i vertikalna koordinacija među nadležnim institucijama u procesu razvojnog planiranja i upravljanja razvojem i usklađenost razvojnih prioriteta, partnerstvo, javnost, transparentnost svih nivoa vlasti u procesu razvojnog planiranja, implementacije, finansiranja, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o razvojnim procesima.

1.1. Povijest Fojnice

Tragovi ljudskog razvoja na fojničkom području prate se od najstarijih vremena. U srednjem vijeku Fojnica je otvoreni trg koji doživljava značajan razvoj zahvaljujući obližnjim rudnicima.

Prvi put se spominje 18. marta 1365. kada je Hans Sasinović u svoje i u ime svoga brata Nikla prodao dvojici Dubrovčana polovinu rupa (rudarskih jama) u Fojnici i Ostružnici. Tu se 1373. spominje posebno sasko vijeće (Curia Teutonicorum) sa elementima samouprave građana (purgara, njem. Bürger) koji su domaći stanovnici. Organizirano prisustvo Sasa i njihov utjecaj na domaće organe vlasti pokazuje razvijenu rudarsku sredinu, nalaženje i vađenje rude i njenu metaluršku obradu (mlinovi za prečišćavanje i topionice za topljenje rude) na kojim poslovima se angažuje mjesno stanovništvo koje vremenom preuzima tehniku obrade metala u potpunosti.

1.2. Osmansko doba

Osvajanje Fojnice od strane Osmanskog carstva uslijedilo je u proljeće 1463. godine. Fojnica je zatečena kao druga po veličini varoš u Bosni. Veća od Fojnice bila je samo Srebrenica. U daljem toku broj stanovnika u Fojnici bio je u opadanju. Pod osmanskom vlašću naselje je pripojeno visočkoj nahiji, u 17-18. st. je bilo podređeno Kreševu, a od 1784. do 1865. je samostalna nahija i sjedište samostalnog kadiluka. Rudarstvo je bitna privredna grana i u osmansko doba (srebro, zlato, bakar, azur). Uz postojeće katoličko, formira se zajednica muslimanskog stanovništva koje unosi u naselje elemente orijentalne i islamske kulture (džamije, tekije, medrese, hanovi, karavansaraji).

Do 1604. godine cjelokupno fojničko stanovništvo bilo je opalo na svega 144 kuće. Prva muslimanska domaćinstva u Fojnici evidentirana su 1485. godine, kada je zabilježeno 7 takvih

kuća. Rudarstvo, na čijem se nekadašnjem prosperitetu razvila ova varoš, od dolaska osmanske vlasti bilo je u stalnom opadanju. Ovaj period u razvitku Fojnice predstavlja vrijeme zamiranja klasičnog rudarstva, a zanatska proizvodnja još je bila vrlo slaba u početnoj fazi.

Na glasu je kasnije postala fojnička proizvodnja oružja: sablje, duge puške, handžari, razni alati za obradu zemlje i drugo. Na Fojničkoj rijeci u 16. stoljeću radili su brojni mlinovi. Godine 1540. u Fojnici je evidentirano 27 mlinova, te 1 stupa za obradu ćebadi.

U periodu Austro-ugarske vladavine, Fojnica i njena okolina nije doživjela privredni prosperitet kao oni gradovi koje je zahvatila industrijalizacija i nove saobraćajne mogućnosti. Geološka istraživanja koja su vršena u Bosni i Hercegovini neposredno poslije dolaska austro-ugarske nisu zaobišla ni Fojnicu. Tako je utvrđeno prvom analizom piritne rude da se u toni rude nalazi 8-15 grama zlata. Procijenjeno je da je nalazište u Bakovićima rentabilno za proizvodnju i prvi koncesionari su bili braća Došen 1885. godine. Uporedo sa aktiviranjem rudarske proizvodnje počinje i eksploatacija i prerada šume kojom je fojničko područje izuzetno bogato. Međutim saobraćajna izoliranost uticala je da u čitavom tom periodu ne nastane nijedan značajniji prerađivački kapacitet do poslije Drugog svjetskog rata.

1.3. Kraj 20. stoljeća

Zahvaljujući svojim prirodnim bogatstvima, Fojnica je doživjela snažnu ekspanziju u privrednom smislu nakon Drugog svjetskog rata. Drvno-prerađivačka, tekstilna i grafička industrija doživjele su snažan razvoj i postale okosnica privrednog razvoja općine. Prije rata u Bosni i Hercegovini Fojnica je slovila kao srednje razvijena općina s jasno naznačenim strateškim pravcima razvoja zasnovanim na izdašnim prirodnim resursima voda, šuma i ruda. Osamdesetih godina 20. stoljeća došlo je do snažne ekspanzije zdravstvenog i rekreativnog turizma, sa tendencijom proširenja turističkih sadržaja, kao i uzgojem i preradom drveta.

2. SOCIOEKONOMSKA ANALIZA OPĆINE FOJNICA

2.1. Geografske karakteristike

Općina Fojnica administrativno pripada Federaciji Bosne i Hercegovine, Srednjobosanskom kantonu i Ekonomskoj regiji Centralna Bosna i Hercegovina.

Srednjobosanski kanton (u daljem tekstu SBK) je jedna od 10 federalnih administrativnih jedinica u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine. Kanton se prostire na površini od 3189 km². SBK je izrazito planinsko-brdsko područje (300-2112.n.v.). U svom sastavu Kanton ima 12 općinskih područja: Bugojno, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez. Regija Centralna Bosna i Hercegovina je prirodno, klimatski, geografski, te ekonomski jedinstvena i konzistentna cjelina.

Fojnica, živopisni bosanski gradić, prostire se pedesetak kilometara zapadno od Sarajeva, u rijetko lijepoj dolini na 590 metara nadmorske visine, na istoimenoj i ribom bogatoj rijeci.

Sa jedne strane smješten u njedrima planinskog masiva Vranice, a sa druge strane okružen Matorcem, Zahorom, Pogorelicom, Bitovnjom i Jasikovicom.

Devedesetih godina prošlog stoljeća prije posljednjeg rata Fojnica je slovila kao srednje razvijena općina s jasno naznačenim strateškim pravcima razvoja zasnovanim na izdašnim prirodnim resursima voda, šuma i ruda. Zavisno od potreba i aktuelnosti, u određenim historijskim razdobljima, mijenjao se i redoslijed upotrebe i značaja navedenih resursa. Ne tako davno bile su to rude, a danas sve više vode i šume. Voda kao lijek, kao piće, kao atrakcija, kao energent. Na bazi ova dva resursa osamdesetih godina XX stoljeća došlo je do snažne privredne ekspanzije opredmećene kroz zdravstveni i rekreativni turizam, sa tendencijom proširenja turističkih sadržaja, kao i uzgojem i preradom drveta.

Općina Fojnica, kao što je slučaj i sa mnogim drugim općinama u BiH, ima karakteristike koje se poprilično razlikuju na čitavoj njenoj teritoriji. Posmatrajući je, mogu se uočiti rijeke i brojni potoci, bistre i čiste vode, veliki broj brda i planine bogate šumom i raznolikom vegetacijom, rastinjem, raznovrsnim drvećem, te područja prikladna za poljoprivredu i ispašu stoke. Ovakav raznoliki pejzaž pruža niz prilika i mogućnosti za ekonomski razvoj općine.

Blizina glavnog grada BiH Sarajeva, koji je administrativni centar kao i najnaseljeniji grad, također je jedna od prednosti općine.

Veličina općine izražena u km²:

Općina Fojnica	308 km²
-----------------------	---------------------------

Veliki dio površine općine zauzimaju visoravni, pašnjaci i polja, i to 46% u odnosu na ukupnu površinu općine, a od toga 10% polja, 20% visoravni i 16% pašnjaci.

Planine su pogodne za razvoj turizma kao i stočarstva, a njihovo bogatstvo šumskim biljem i ljekobiljem pruža mogućnost razvoju trgovine kao i njihove prerade.

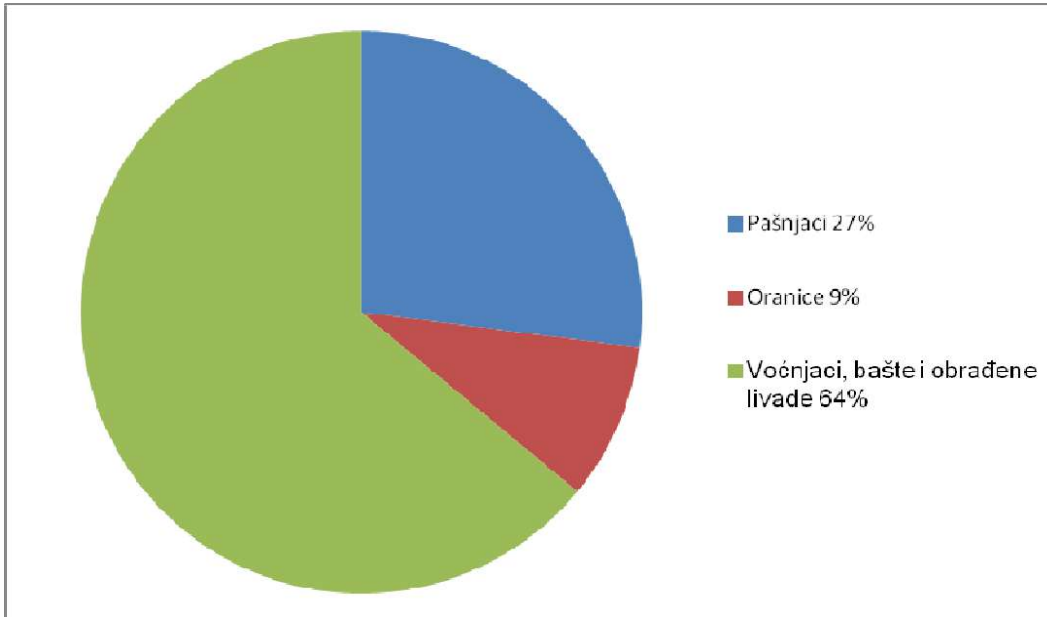
Posebno treba napomenuti da voda predstavlja prilično obiman resurs. Na području općine nalaze se brojni izvori pitke vode kao i termalni izvor, a na planini Vranici na 1636 m.n.v. nalazi se prirodno jezero – Prokoško jezero. Skupština Srednjobosanskog kantona je 2005.godine Prokoško jezero proglasila “Spomenikom prirode”.

2.2. Poljoprivredno zemljište

Općina raspolaže relativno malim površinama poljoprivrednog zemljišta, odnosno svega 7834 ha. Kategorizacija ovih površina izvršena je na osnovu kombinacije njihove dominantne prirodne vegetacijske funkcije i stepena agrarne osvojenosti. S tim u vezi navedena kategorizacija izvršena je u tri osnovne kategorije, koje izražavaju samo njihove najosnovnije funkcije, a istovremeno dosta solidno zadovoljavaju glavne kriterije za funkcionalnu organizaciju prostora, za koncepciju održivog razvoja i za zaštitu životne sredine.

Osnovna struktura poljoprivrednog zemljišta je:

- oranice 734 ha
- voćnjaci, bašte i obrađene livade 4986 ha
- pašnjaci 2114 ha
- Dominantne kulture koje se ovdje zasijavaju su krmne kulture (prije svih krompir) i žitarice.

Slika: Struktura poljoprivrednog zemljišta Općina Fojnica

2.3. Šume i šumska zemljišta

Oblasti pod šumama predstavljaju značajan resurs i potencijal održivog razvoja s obzirom na povoljne uslove za razvoj autohtonih vrsta i zajednica sa prioritarno proizvodno-zaštitnom funkcijom. Posebno je važno očuvanje i aktiviranje ovih potencijala kroz: održivu eksploataciju šumskih proizvoda kao osnove razvoja drveno-prerađivačke industrije, korišćenje šuma za obrazovno-vaspitne, naučno-istraživačke, sportsko-rekreativne, lovne i druge svrhe, turističku valorizaciju šuma koje pripadaju kategoriji zaštićenih prirodnih dobara.

Sam prostor ovog obuhvata obiluje šumama, što predstavlja veliki potencijal sa ekonomske strane, u smislu eksploatacije šuma i ostvarivanja prihoda. Šume i šumska zemljišta na području općine Fojnica zauzimaju 22.645,78 ha ili 75,16 % ukupne površine općine, od toga na državne otpada 20.788,7 ha ili 91,8%, a u privatnom vlasništvu je 1857,08 ha ili 8,2%.

Tabela: Kategorije šuma

Kategorija		ha	%
1000	Visoke šume sa prirodnom obnovom	14.098,0	67,8
2000	Degradirane visoke šume	474,0	2,3
3000	Šumski zasadi-kulture	1.911,4	9,2
4000	Izdanačke šume	1.733,7	8,3
5000	Goleti ispod gornje granice privredne šume	177,2	0,9
6000	Neproduktivne površine u šumarskom pogledu	2.229,1	10,7
7000	Sporne površine - Uzurpacije	165,3	0,8
	Ukupno	20.788	100,0

Izvor: BHŠ

2.4. Planine na području općine Fojnica

Vranica je najpoznatija rudna planina u BiH, između Gornjeg Vakufa na zapadu i Fojnice na istoku. Nalazi se na razvođu između rijeka Vrbasa i Bosne. Najviši vrh Vranice je Nadkrstac na 2112 metara nadmorske visine. To je pitoma planina, s dosta pašnjaka i površinskim vodama. Na njoj se nalazi Prokoško jezero. Prokoško jezero je udaljeno od planinarskog doma na Rosinju 6 km.

Slika: Planina Vranica

Na Vranici se može vidjeti dosta izvora (Vrbasa, Kozičke rijeke, Sikirskog potoka), mnoštvo slapova (Ždrimački slap, Kozički slap) i mnogo različitih pećina i jama. Uz najviši vrh, ima još desetak planinskih vrhova visine preko 1500 metara. Bočne izdanke Vranice možemo smatrati i posebnim planinama, ali sve tvore jedinstveni masiv Srednjobosanske rudne planine.

Na Vranici se mogu naći endemske biljke: vraničko zvonce (bijelo vraničko zvonce), bosanska zvončika i vranička vrkuta. Također, u Prokoškom jezeru živi endemska životinja triton.

Slika: Prokoško jezero

Slika: Triton

Veliki dio planina prekriven je šumom, što predstavlja njenu jaku stranu i potrebno ju je racionalno koristiti. Planinski pašnjaci pogodni su za ispašu stoke. Bogate su šumskim biljem i ljekobiljem, kao i šumskim voćem, te se ovaj prirodni resurs ne smije zanemariti.

PLANINA	VISINA U m
Vranica (Nadkrstac)	2.112
Vranica (Ločika)	2.107
Vranica (Matorac)	1.937
Zec (Smiljeva kosa)	1.871
Zahor (Bandera)	1.423
Pogorelica (Kozica)	1.437

Izvor podataka: Planinarsko društvo „Vranica“ Fojnica

2.5. Rijeke na području općine Fojnica

Fojnička rijeka je vodeni tok u Federaciji Bosne i Hercegovine, i lijeva je pritoka rijeke Bosne.

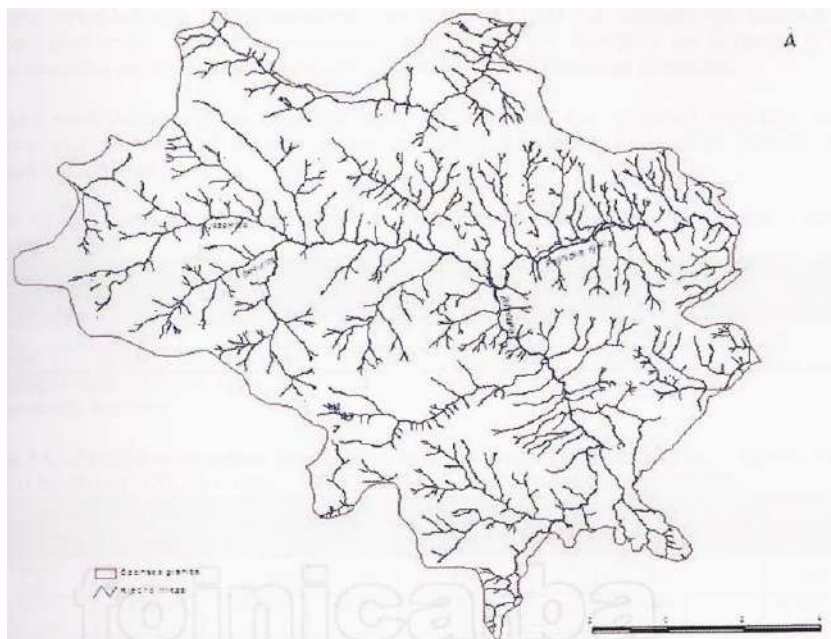
Fojnička rijeka u Fojnici, sa imenom Dragača nastaje u istočnim predjelima planine Vranice od manjih riječica: Razdolje, Požarna i Borovnice, čija su izvorišta na nadmorskoj visini od oko 1630 m. Pomenute riječice sastaju se na području naselja Tovarište, a novonastali riječni tok dobiva zajedničko ime Dragača. Pod tim imenom teče do izlaza iz općinskog centra Fojnica (kod naselja Alaupovka) i susreta sa riječicom Željeznicom (Gvoždanka), koja dolazi sa juga, iz pravca naselja Dusine i Deževica. Tu dobiva ime Fojnička rijeka i prolazi kroz Kiseljak. Prima više pritoka, od kojih su najznačajnije Čemernica, Mlava, Željeznica i Lepenica.

U rijeku Bosnu se ulijeva kod Visokog na nadmorskoj visini od 430 m. Duga je 45 km, sa površinom sliva od 727,4 km².

Godišnji tok vodostaja na Fojničkoj rijeci (hidrološka stanica Krupačke stijene) ima vrijednost od 99,1 cm, sa izrazitom neravnomjernošću tokom godine.

Fojnička rijeka je bogata ribljim fondom pretežno salomonidim vrstama ribe kao što su potočna pastrmka, lipljen i mladica kojih nadprosječno ima u ovako maloj vodi. Režim ribolova za ovu rijeku vrijedi kao sa sve salomonidne vode u FBiH.

Rijeke, tokom čitave godine bogate ribom, pružaju mogućnost razvoju slatkovodnog ribarstva, te su pogodne za uzgoj mlađi i ribe.

Karta rijeka

Neki od riječnih tokova imaju komercijalni kapacitet, odnosno potencijal za proizvodnju električne energije, te izgradnju mini hidrocentrala. Na rijekama na području općine Fojnice već su izgrađene 6 MHE i to na riječici Borovnici 2 MHE, Jezernica 2 MHE, i Kozica 2 MHE.

RIJEKA	km (ukupno)	km (u toj regiji)
Željeznica	15	15
Dragača	7	7
Fojnica	9	35

Izvor podataka: JKP "Šćona" d.o.o.Fojnica

2.6. Jezera na području općine Fojnica

Prokoško jezero, sa svim svojim predivnim karakteristikama: prirodno, ledničko, dubine 13 m, prisustvo endemske vrste- triton, pruža sve uslove za razvoj turizma.

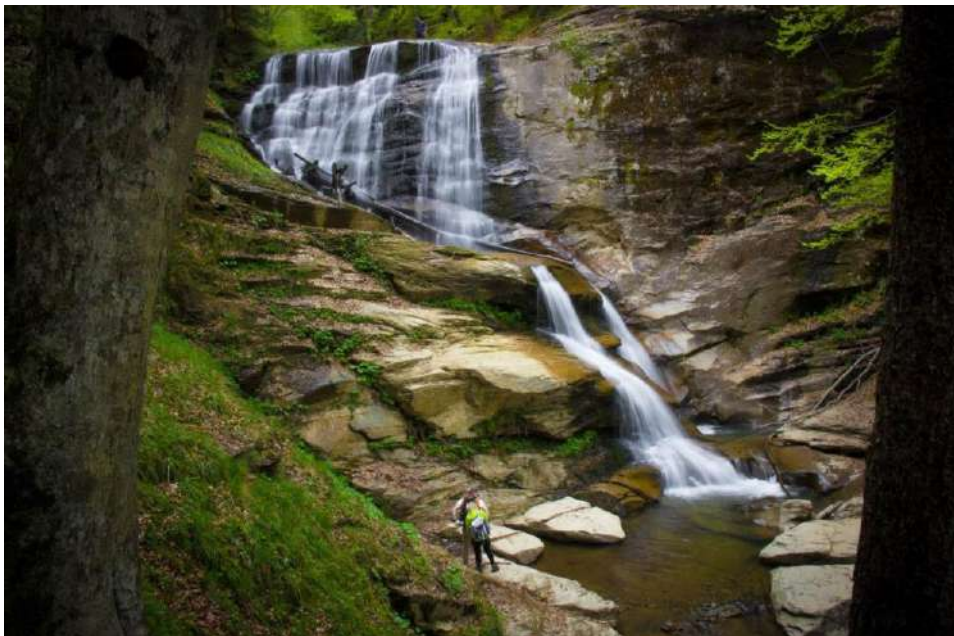

JEZERO	km²	PRIRODNA/ VJEŠTAČKA
Prokoško jezero	0,48	prirodno

Izvor podataka: Zakon o Spomeniku prirode Prokoško jezero

2.7. Slapovi Kozice

Na planinskoj riječici Kozica, 11 kilometara od Fojnice, formiralo se nekoliko manjih i dva veća vodopada čija se visina kreće od 5 do 20 metara. Ovaj dragulj fojničkih rijeka svojom ljepotom i bajkovitim prizorima privlači pažnju istinskim ljubiteljima prirode.

Zbog svoje nepristupačnosti, slapovi Kozice su slabo poznata turistička destinacija, iako su idealno mjesto na kojem ćete doživjeti prirodu u njenom punom obliku.

Iz Fojnice se do slapova stiže asfaltnim putem od osam kilometara preko izletišta Malkoč do Vladića vrha, a odatle, tri kilometra dugim makadamskim putem, do sela Dragačići.

Posebne razvojne mogućnosti koje proističu iz geografskog položaja

Privredni razvoj općine Fojnica se prije svega temelji na konceptu održivog razvoja, koji zadovoljava potrebe sadašnjih generacija, a bez ugrožavanja resursa za buduće generacije. U skladu sa tim, osnova privrednog razvoja ovog područja je zasnovana na zaštiti postojećih prirodnih resursa, uz održivo korišćenje istih.

Cilj je da se u planskom horizontu općina preobrazi u naprednu razvijenu sredinu sa savremenom i učinkovitom privrednom strukturom koja bi implicirala razvoj cijele društvene zajednice i poboljšala uslove života domicilnog stanovništva.

Ekonomski potencijal u datom prostoru određuju prirodni i stvoreni resursi koji se u njemu nalaze. Snimanjem postojećeg stanja uočeno je da na prostoru općine Fojnica postoje:

- Izvorišta termalnih i termomineralnih voda koje impliciraju razvoj zdravstveno- rekreativnog turizma;
- Značajne zaštićene površine prirodnog i kulturno-istorijskog dobra koje impliciraju razvoj raznih vidova turizma;
- Značajno bogatstvo šuma i šumskog zemljišta implicira razvoj drvne industrije te djelatnosti primarnog i tercijarnog sektora (sakupljanje šumskih plodova i gljiva, lovstvo, turizam...);
- Značajna nalazišta mineralnih sirovina (metalične i nemetalične sirovine, termalne vode i ostale) koje predstavljaju osnovu razvoja turizma, rudarstva, prerađivačke industrije i građevinarstva;
- Korišćenje raspoloživih poljoprivrednih površina za razvoj poljoprivrede i stočarstva;
- Razvoj privrede osnivanjem poduzeća iz oblasti: poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, rudarstva i prerađivačke industrije, snabdijevanja električnom energijom i vodom, građevinarstva, trgovine, ugostiteljstva, saobraćaja.

S obzirom da Općina obiluje prirodnim i kulturno-istorijskim bogatstvom, kao osnovni nosioci privrednog razvoja ovog područja su: turizam, šumarstvo i eksploatacija mineralnih sirovina.

Potrebno je istaći da Općina ima relativno razvijenu privredu koja je u fazi daljeg razvoja. Potrebno je uložiti veće napore za atraktivnost za strane investitore što bi impliciralo većim ulaganjima u modernizaciju, turističku promociju i jače pokretanje samog razvoja.

3. PREPREKE OPĆINSKOM RAZVOJU

- Tranzitna neprohodnost (nepovezanost asfaltnim komunikacijama sa susjednim općinama: Gornji Vakuf/Uskoplje, Konjic i Kreševo)
- Nedostatak sredstava za lokalni razvoj
- Neprilagođenost školskog programa prema potrebama općine (tradicionalan način obrazovanja)
- Nepostojanje poduzetničke tradicije
- Nepostajnje turističke zajednice
- Nepovoljni demografski trendovi

3.1. Povezanost i umrežavanje sa drugim općinama

Potrebno je riješiti stanje saobraćajnica, njihovim uređenjem, kako kategorisanih puteva, tako i nekategorisanih. Takođe, predviđeno je uređenje staza za biciklizam, pješačenje i konjički sport. Kod svih planiranih objekata uređenje parking prostora. Svim ovim radnjama poboljšava se prohodnost i povezanost ovog prostora, povećava se dostupnost kako lokalnom stanovništvu, tako i turistima koji će u narednom periodu posjećivati brojne turističke lokalitete Općine.

Kako bi općina bila uvezana sa drugim općinama potrebna je:

- **izgradnja regionalnog puta Fojnica – Gornji Vakuf/Uskoplje**
- **izgradnja regionalnog puta Fojnica – Konjic**

ODREDIŠTE (od-do)	km do odredišta	KVALITET
Fojnica – Sarajevo	55	2 trake
Fojnica – Zenica	55	2 trake
Fojnica – Travnik	62	2 trake
Fojnica – Visoko	35	2 trake

Izvor podataka: Direkcija za puteve SBK/KSB

Ostale glavne veze (elektro sistemi, telekomunikacije, itd.) sa drugim regijama:

Općina Fojnica uvezana je sa elektromrežom, PTT mrežom i telekomunikacijskom mrežom i RTV signalom.

3.2. Razdaljina od glavnih centara razvoja imjesta sa najvećom naseljenošću

Grad/grad	Sarajevo	Mostar	Banja Luka	Tuzla	Zenica	Bihać	Travnik
Fojnica	55	132	160	160	55	280	62

Izvor podataka: Google Maps

3.4. Glavne veze sa regionalnim, trans – regionalnim i međunarodnim saobraćajnicama (putevi, željeznica, aerodromi)

Općina nije povezana sa glavnim komunikacijskim vezama, odnosno pravcima. Naprijed je navedeno postojanje tranzitne neprohodnosti prema drugim općinama. Njena komunikacijska povezanost regionalnim putem do većih centara, a posebno Sarajeva, omogućava povezanost sa trans – regionalnim i međunarodnim saobraćajnicama (dostupnost željeznici i aerodromu).

Odredište od/do	Auto – put (Zagreb – Beograd)	Željeznička stanica Visoko	Aerodrom Sarajevo
Fojnica	275	35	53

Izvor podataka: Statistika

4. PRIRODNA BOGATSTVA I KLIMATSKI UVJETI

4.1. Unutrašnja struktura općine

Općina Fojnica je područje koje je poznato po mnogim karakteristikama: prirodnim, geografskim, kulturološkim, historijskim i ekološkim.

Zemljište je brdsko – planinskog tipa, obradivo je, a njegov površinski sloj prikladan je za uzgoj šume, razvoj drvnoprerađivačke industrije, poljoprivrede i ispašu stoke.

Općina Fojnica spada u tipove brdsko – planinskih teritorija, a demografski u ruralna područja, sa jednim većim naseljenim mjestom (grad Fojnica) i 53 manja naselja, odnosno 9. (devet) mjesnih zajednica.

4.2. Mineralna bogatstva i nalazišta općine Fojnica

Teritorija općine Fojnica obiluje mineralnim sirovinama i iste predstavljaju veliki privredni potencijal općine.

Analizom rudonosnih formacija, kao i analizom istraženosti rudnih ležišta i pojava definisana su rudna polja i ležišta po količini i kvalitetu, njihova perspektivnost i značaj. S obzirom da su rezerve o kvalitetu i količinama određenih mineralnih sirovina uslovljene

vremenskim faktorom, onda se kao takve i razmatraju. Izvršena je podjela na slijedeće kategorije:

1. Nemetalične mineralne sirovine
2. Metalične mineralne sirovine

Na području općine Fojnica registrovano je više ležišta različitih vrsta nemetaličnih mineralnih sirovina i ležišta građevinskog materijala. U većini slučajeva se radi o slabo istraženim mineralnim sirovinama. Na pomenutoj teritoriji utvrđene su, ali nedovoljno istražene pojave slijedećih mineralnih sirovina: žični kvarc (Pijukovac, značajnija lokacija), kristalni kvarc (šire područje Fojnice, lokaliteti: Vodovoje, Ščitovo i Pločari), abrazivi (Grudica).

4.3. Dolomiti

Dolomiti se eksploatišu na dva lokaliteta – Pogledala (Pržin gaj) i Kaursko groblje (Gojevići), (rezerve prikazane u tabeli- Podaci o rezervama dolomita). Ležište je samo djelimice istraženo (oko 4 milijuna tona), ali postoje realni izgledi za postojanjem značajnih rezervi dolomita.

Red. broj	Ležište	Lokalitet (Općina)	Kategorije rezervi (m ³)		
			Bilansne	Potencijalne	Σ
1.	Pogledala	Pogledala - Prokos (Fojnica)	321758	-	321758
2.	Kaursko groblje	Gojevići (Fojnica)	-	-	-

Tabela: Podaci o rezervama dolomita

4.4. Građevinski kamen

Stepen istraženosti je nizak, ali obzirom na geološku građu sa sigurnošću se mogu očekivati velike zalihe od budućih istraživačkih radova.

Krečnjak se eksploatiše sa lokaliteta Ripulja (Đedov Do), dok na lokalitetu Kameni brijeg (Pogorelica) nije više aktivna eksploatacija jer je koncesioni ugovor istekao 2006. – e. Ležište krečnjaka „Ripulja“

Debljina krečnjaka je 150m. Mjestimično su slojeviti sa debljinom slojeva 10 - 15 cm.

Geološke bilansne rezerve A+B+C1 = 10.282.050m³

Ležište krečnjaka „Grablje

Ležišta krečnjaka

Red. broj	Ležište	Lokalitet (Općina)	Kategorije rezervi (m ³)		
			Bilansne	Potencijalne	Σ
1.	Ripulja	Đedov Do (Fojnica)	2961230	-	2961230
Red. broj	Ležište	Lokalitet (Općina)	Kategorije rezervi (m ³)		
			Bilansne	Potencijalne	Σ
2.	Kameni brijeg (Pogorelica)	Kameni brijeg (Fojnica)	-	-	-

Tabela 14 Podaci o rezervama krečnjaka

4.5. Mermerisani krečnjak

Na lokaciji „Dusina Pogorelica“ utvrđene su, ali nedovoljno istražene pojave mermerisanog krečnjaka.

4.6. Metalične mineralne sirovine

Metalične sirovine su pretežno utvrđene, slabo istražene mineralne sirovine. Na području općine Fojnica, trenutno ne postoji aktivna eksploatacija metaličnih mineralnih sirovina, dok za istraživanjem istih vlada interesovanje, posebno kada se radi o zlatu i antimonu. Registrovane metalične mineralne sirovine na pomenutom području su:

4.7. Cink, olovo i srebro

Lokaliteti na kojima su istraživana nalazišta olova, cinka i srebra u Srednjobosanskom rudogorju su:

1. Čemernica kod Fojnice,
2. Vrtlašce,
3. Klisac (između Gromiljaka i Fojnice),
4. Lučica,
5. Putljevac,
6. Zahor,
7. Selišće (oko 3 km sjeveroistočno od Fojnice),
8. Donje Selo (Ormanov potok),
9. Staro Selo,
10. Kovačica, korito rijeke Fojnice,
11. Osoje (3 km sjeverozapadno od Fojnice)

Ekonomski najinteresantnije ležište cinka i srebra je rudište Čemernica kod Fojnice.

4.8. Bakar

Javlja se na lokalitetu planine Vranica, zatim u okolini Dusine, Bakovića i Fojnice. Rađeno je reaktiviranje eksploatacije bakra na pojedinim lokalitetima Srednjobosanskog rudogorja, u periodu poslije II svjetskog rata, ali nije dalo rezultate

4.9. Živa

Poznati lokalitet je Čemernica kod Fojnice. Sadržaj žive kreće se oko 1%. U području Smiljeve kose registrovani su sadržaji je od $2 \geq 15\%$ Hg. Značajno je nalazište i na planini Pogorelici, lokalitet Plešlje, gdje je zabilježen sadržaj 0,4 do preko 1% Hg.

4.10. Antimon

Najbolje je istraženo područje sela Čemernica sjeverozapadno od Fojnice. Registrovane su pojave slijedećih minerala: pirhotin, pirit, arsenopirit, kvarc, sfalerit, halkopirit, tetraedit, enargit, bertierit, antimonit, bulanžerit, džemsonit, galenit, cinabarit, metacinabarit, realgar, kalcedon, barit i siderit kao i sekundarne minerale getit, lepidokrokit, bindhajmit, valentinit, volframit u salbandama i druge.

Novijim istražnim radovima ustanovljeno je da rudište Čemernica, prema stupnju istraženosti do konca 1963. godine, kada su radovi obustavljeni, sadrži preko 200 000 tona rude od čega nekoliko desetina hiljada tona rude sa sadržajem antimona između 3 i 4 %.

4.11. Zlato

Vrlo značajna lokacija za istraživanje i eksploataciju. Količina iskorištene rude, zlata i srebra iz ležišta Bakovići u razdoblju (1936 - 1939) prikazana u tabeli 16 (na osnovu istraživanja i prema procjenama I.Jurkovića).

Tabela: Količina iskorištene rude, zlata i srebra iz ležišta Bakovići u razdoblju (1936-1939)

Vrsta rude i količina	Zlato (kg)	Srebro (kg)
Srebro (kg) Oko 30.000 t. limonitne rude	440	1.475
Oko 115.000 t. piritne rude	1.800	6.000
UKUPNO	2.240	7.475

Registrovano je prisustvo zlata u nanosima na širem području, u aluvijalnim nanosima brojnih vodotoka. Pojave se vezuju za slijedeće lokalitete: Zlatan potok, planina Vranica, pijesak Fojničke rijeke kod Mašin Hana, Nadkrstac planina Vranica, Bijela gromila, Tješilo kod Fojnice, Majdan gornji tok Fojničke rijeke, pijesak iz rijeke Željeznice kod ušća potoka Nevra, materijali iz vapnenačkih kaverni sa Zec planine.

Minerali/Rude	Lokacija	Nalazište/ količina
Barit	Dusina	100.000 t/god
Škriljci	Dusina	50.000 t/god
Dolomit	Gojevići	30.000 t/god
Zlato	Bakovići	Nije u funkciji
Živa	Čemernica	Nije u funkciji

Izvor podataka statistika Općine

4.12. Željezo

Na teritoriji općine Fojnica postoji više ležišta:

Ležište limonita Korito

Fe	SiO ₂	Mn	P
37,28	24,85	1,31	0,02

Tabela: Srednji sadržaj osnovnih komponenti u ležištu Korito

Ukupne rezerve limonitne rude (B+C1) kategorije iznose 1 447 335 tona.

Ležište limonita Kamenica

Radi se o orudnjenoj izduženoj zoni pružanja zapad - istok, od brda Križ preko Samostanskog potoka, južno od Franjevačkog samostana na istok prema selu Selakovići.

Fe	SiO ₂	Mn
47,50	6,50	3,80

Tabela: Srednji sadržaj osnovnih komponenti u ležištu Kamenica

Stepen istraženosti ležišta je visok. Ukupno je utvrđeno 210 813 tona rezervi.

Ležište Trošnik

Ležište Trošnik nalazi se u na strmim padinama Kozovgrada. U primarnom dijelu su zastupljeni minerali: pirit, kvarc, rutil, cirkon, apatit, halkopirit, zlato, tetraedrit, barit, siderit, ankerit i kalcit.

4.13. Pirit

Pojave piritu su zabilježene na više lokaliteta: Jasenik, Kozov grad, Kamenica Križ, Osoje i lokalitet Bakovići. Na teritoriji Bakovići prema nepouzdanim zapisima ukupna proizvodnja rudnika Bakovići do 1939. godine iznosila je 144 669 tona piritu ili limonita. Od toga je 29 500 tona limonita i 115 169 tona piritu. Pretpostavka je da je još oko trećina rude ostala neiskorištena.

4.14. Podzemne vode

Podzemne vode su jedna od najznačajnijih i specifičnih prirodnih vrijednosti kojim općina Fojnica raspolaže. Ovaj resurs uključuje podzemne vode koje se koriste za vodosnabdijevanje kao vode za piće, vode posebnih vrijednosti (za flaširanje), termalne vode i geotermalne vode kao prirodne izvore energije.

Imajući u vidu značaj podzemnih voda i mogućnosti koje one pružaju u pogledu iskorišćavanja, daje se pregled zastupljenih tipova izdani.

Na teritoriji općine registrovano je 38 značajnijih izvorišta (prema Projektu „Zaštita kvaliteta voda na slivnom području rijeke Fojnice”), od čega su tri u sklopu centralizovanog

sistema vodosnabdijevanja, kojim gazduje JKP “Šćona” Fojnica:

- izvorište „Šćona“, kapaciteta 23 l/s;
- izvorište „Bježanija“, kapaciteta 30 l/s;
- izvorište „Požarna“, kapaciteta 110 l/s;

Detaljnim istraživanjima, sprovedenim u cilju zadovoljenja rastućih potreba za vodom stanovništva i privrede, locirano je i izvorište „Tocila“, kapaciteta 200 l/s.

4.15. Termalne vode

Prvu zvaničnu analizu fojničke termalne vode uradio je 1888. godine Ludvig Kacer, geolog iz Austrije koji je potvrdio njen termomineralni sastav i ljekovitost. Prva banja stacionarnog tipa nastala nakon Prvog svjetskog rata gdje je najprije bila Huzbašića banja, pa kasnije Memijina banja, a daleke 1948. godine je započeo razvoj banjskog turizma u Fojnici.

Na više lokaliteta registrovane su pojave termalnih voda (prikazano u tabeli). Istraživanjima je ustanovljeno postojanje više ležišta različite temperature (21 – 30.5° C) i hemizma. Radi se o vodama hidrokarbonatno – kalcijsko – magnezijskog tipa. Isticanje termalnih voda vezano je za rasjedne zone.

R.br.	Naziv	Lokalitet	Sadašnje korištenje	Potencijalno korištenje
1.	FB-1	Selo Banja Fojnica	Banja	Termoenergetika
2.	FB-2	Fojnica	Vodopskrba	Flaširanje
3.	Kaptaža Banjski potok	Selo Banja Fojnica	Pojava bez korištenja	-
4.	Kaptaža u selu Banja	Selo Banja Fojnica	Pojava bez korištenja	-
5.	Memino vrelo	Fojnica	Pojava bez korištenja	-
6.	B-Ia	Selo Banja Fojnica	Pojava bez korištenja	-
7.	B-III	Selo Banja Fojnica	Pojava bez korištenja	-
8.	Izvorišta Vručci	Selo Voljevac	Pojava bez korištenja	-

9.	Izvor „Banja“	Selo Grabovik	Pojava bez korištenja	-
----	---------------	---------------	-----------------------	---

Tabela: Pojave i objekti termalnih voda sadašnje i potencijalno korištenje

Postoji realna potreba za dodatnim zahvatanjem termalnih voda, u svrhu proširenja nivoa zdravstvenih usluga i termoenergetskog korištenja termalnih voda u objektima Lječilišta „Reumal“. Iz tih razloga je rađen „Projekat hidrogeoloških istraživanja termalnih voda za potrebe Lječilišta „Reumal“, od strane Građevinskog fakulteta, Univerziteta u Sarajevu, Instituta za geologiju (oktobar 2011.god.). U navedenom Projektu su predložene smjernice za dalja istraživanja u cilju utvrđivanja mogućnosti dodatnog zahvatanja termalnih voda.

Iskorišćavanje ljekovitog faktora termalnih izvora Fojnice predstavlja okosnicu razvoja turizma na ovom prostoru. Poznavanje i korišćenje ljekovitih voda na prostoru ove kotline ima dugu tradiciju. Balneološka svojstva termalne vode, kao prirodnog ljekovitog faktora pokazala su se naročito u liječenju reumatizma. Zbog toga je neophodno zaštititi prirodne resurse termalne vode, obezbijediti dugovječnost i sigurno snabdijevanje banjškog kompleksa termalnom vodom i stvoriti uslove za racionalnije korišćenje i ekonomičnije poslovanje kompleksa.

5. STANOVNIŠTVO I DEMOGRAFIJA FOJNICE

5.1. Opći demografski trendovi i karakteristike:

- Broj stanovnika u općini: (popis stanovništva 1991. – 2013.)

Stanovnici/ etnička pripadnost	Srbi	Bošnjaci	Hrvati	Ostali	Ukupno
1991	154	8.010	6.639	1.424	16.227
2003	37	8.930	4.333	...	13.300
2008	55	9.230	5.120	25	13.300
2013	48	7.592	3.664	1.052 *	12.356

Analiza rađena na popisu iz 2013. godine

Po popisu iz 2013.godine iz reda ostalih kao pripadnici etničkih skupina su se izjasnili sa vjerskim, teritorijalnim, neopredijeljenim i neodređenim identitetom: Muslimani-45, Romi-35, Bosanac-91, Bosanac i Hercegovac-10, Albanac-23, Neopredjeljen-46, Yugosloven, Crnogorac, Orthodox-5, Nepoznato-770

- Rođenja, umiranja, natalitet i mortalitet : (2017 – 2021)

Godina	Broj stanovnika sredinom godine	Rođeni	Stopa nataliteta	Umrli	Stopa mortaliteta
2017	11.900	132	11,1	169	14,2
2018	11.826	80	6,8	144	12,2
2019	11.723	79	6,7	157	13,4
2020	11.618	79	6,8	162	13,9
2021	11.495	64	7,3	168	14,6
2022		102		153	

Izvor: Popis 2013.g.i Matični ured općine Fojnica

- Gustoća naseljenosti:

	1991.	2013.
Urbano	4.225 (25,9 %)	3.570 (28,9%)
Ruralno	12.071 (74,1%)	8.786 (71,1%)
	1991.	2013.
Naselja	55	55
Domaćinstva	3.960	3.908
Prosječna obitelj članova	4 člana	3,2 člana

Izvor: Popis 2013.g.

5.2. Starosna struktura stanovništva i ravnoteža spolova:

- Broj stanovnika po starosnoj strukturi:

Popis iz 2013.godine

0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 >
1.192	1.642	1.598	1.683	1.899	2.049	1.256	1.037

Aanaliza rađena na popisu iz 2013. godine

Prosječna dob/starost: 39,08

- Stanovnici po starosnoj strukturi i spolu:

Godina	0 - 14		15 - 64		63>	
	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene	Muškarci	Žene
2008.	1.160	1.090	4.270	5.250	1.200	1.460
2013.	1.000	930	4.552	4.343	659	842

Izvor: Popis 2013.g.

5.3. Etnički sastav (broj stanovnika po etničkoj pripadnosti):

	Srbi		Bošnjaci		Hrvati		Ostali	
	1991	2013	1991	2013	1991	2013	1991	2013
Urbano	133	33	2.095	2.417	1.563	935	437	185
Ruralno	21	15	5.929	5.175	5.060	2.729	1.055	867
Ukupno	154	48	8.024	7.592	6.623	3.664	1.492	1.052

Izvor: Popis 2013.g.

6. LJUDSKI POTENCIJAL I TRŽIŠTE RADA

6.1. Aktivno stanovništvo – godine i strukture

- Trendovi aktivnog stanovništva

Starost/godine	2001.	2005.	2008.	Starost/godine	2013.
14-18	979	887	842	15 - 19	904
15-50	5.014	4.973	4.963	20 - 64	6.265
>50	1.760	1.764	1.698	>65	1.571
ukupno	7.753	7.634	7.503	Ukupno	8.740

Podaci preneseni iz stare strategije, rađeni po slobodnoj procjeni

Aanaliza rađena na popisu iz 2013. godine

- Situacija (po popisu 2008/2013.g.) aktivnog stanovništva uključujući ravnopravnost spolova:

2008.g.	muškarci	žene	2013.g.	muškarci	žene
14-18 godina	520	322	15-19 godina	434	470
15-50 godina	2.159	2.804	20-64 godina	4.078	3.873
>50 godina	773	925	>65 godina	685	886
ukupno	3.452	4.051	ukupno	5.197	5.139

Aanaliza rađena na popisu iz 2013. godine

6.2. Radna snaga (nezaposlenost/zaposlenost):

- Nezaposlenost po godinama starosti:

Godine	2018.	2019.	2020.	2022.
18-30	540	398	485	285
31-50	750	675	580	555
51-65	526	535	510	539
ukupno	1.816	1.655	1.685	1389 *

Izvor podataka: informacija o radu Biro za zapošljavanje Fojnica

* plus 10 nezaposlenih u dobi od 15-18 po evidenciji BIRO-a

- Pregled broja nezaposlenih osoba – po kvalifikacijskoj strukturi i narodnosti

NARODNOST	Ukupno u 2021.	Ukupno u 2022.	KVALIFIKACIJSKA STRUKTURA						
			NKV	PKV-NSS	KV	SSS	VKV	VŠS	VSS
Hrvat	330	307	101	5	114	72		11	4
Bošnjak	1196	1064	393	12	291	303	1	45	19
Srbin	7	5	1			3		1	
Ostali	12	13	10	1	1	1			
ukupno	1546	1389	505	18	406	379	1	57	23

Izvor podataka: informacija o radu Biro za zapošljavanje Fojnica

- Kvalifikaciona struktura i stepen stručnog obrazovanja nezaposlenih

OPĆINA		KVALIFIKACIJSKA STRUKTURA						
	UKUPNO	NKV	PKV- NSS	KV	SSS	VKV	VŠS	VSS
FOJNICA (2021)	1546	535	21	435	458	3	67	27
FOJNICA (2022)	1389	505	18	406	379	1	57	23

Izvor podataka: informacija o radu Biro za zapošljavanje Fojnica

7. EKONOMIJA I BIZNIS

7.1. Sektorske analize

- 7.1.1. Revidirane projekcije za Kanton Središnja Bosna i Općinu Fojnica za razdoblje 2023.-2025. godina

Područje Srednjobosanskog kantona prostire se na ukupno 3.189,0 km², čine ga dvanaest općina: Bugojno, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez, što je 12,21 % ukupnog teritorija Federacije BiH, odnosno 6,23 % ukupne površine Bosne i Hercegovine.

Prema rezultatima popisa stanovništva u BiH 2013. godine, Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo (juna 2016.), Srednjobosanski kanton broji 254.686 stanovnika, što je 11,4 % u odnosu na ukupan broj stanovnika Federacije BiH. Prirodni priraštaj je negativan i iznosi -186, a gustoća naseljenosti je nešto ispod prosjeka Federacije BiH (79,0 u Kantonu naspram 84,5 stanovnika po km² u F BiH).

Prema podacima Federalnog Zavoda za statistiku za Srednjobosanski kanton ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2021. godini iznosile su 160,5 milijuna KM⁵, što je za 29,0 % manje u odnosu na prethodnu godinu.

Federalni Zavod za programiranje razvoja je u 2023. godini objavio dokument pod nazivom "Socioekonomski pokazatelji po općinama u Federaciji BiH za 2021. godinu", u kojem su sagledani osnovni društveno-ekonomski pokazatelji razvoja FBiH po općinama, te su rangirane lokalne zajednice prema razini razvijenosti.

Za izradu indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave u Federaciji koriste se sljedeći indikatori:

- prihodi od poreza na dohodak po stanovniku (X1);
- stupanj uposlenosti (X2);
- kretanje stanovništva (X3);
- udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (X4);
- stupanj obrazovanja radne snage (X5).

Općine	dohodak u 2021.g.	Stepen zaposlenosti	Kretanje stanovništva 2013-2021.g.	Učešće starog stanovništva 2013-2021.g.	Stepen obrazovanja stanovništva 2018.g.	Index	I
Vitez	0,65	1,08	1,14	1,07	1,11	0,99	20
Kiseljak	0,72	0,91	0,95	0,99	1,09	0,92	27
Travnik	0,62	1,05	0,94	1,05	0,78	0,87	34
Kreševo	1,09	1,02	0,65	0,89	1,09	0,96	23
Busovača	0,49	0,48	1,04	1,14	0,93	0,78	46
Novi Travnik	0,57	0,72	1,07	1,17	0,86	0,85	38
Gornji Vakuf	0,24	0,56	0,81	1,10	0,86	0,67	60
Fojnica	0,57	0,76	0,68	1,01	0,78	0,74	51
Bugojno	0,48	0,72	0,99	1,05	0,86	0,79	41
Jajce	0,51	0,59	0,86	0,99	0,92	0,75	49
Donji Vakuf	0,42	0,92	1,00	1,16	0,61	0,79	45
Dobretići	0,06	0,00	0,77	0,87	0,00	0,30	79

Tabela 2: Indeks razvijenosti općina Srednjobosanskog kantona u 2021. godini

Kao što se vidi u tabelarnom pregledu Općina Fojnica ima indeks razvijenosti 0,74, što je svrstava u desetu općinu po razvijenosti u Srednjobosanskom kantonu. Iza Fojnice po razvijenosti je Gornji Vakuf i Dobretići.

7.1.2. Prihodi od indirektnih i direktnih poreza

U narednoj tabeli prikazan je, prema procjenama Odjeljenja za makroekonomsku analizu, očekivani prihod Općine Fojnica po osnovu priliva sredstava od indirektnih poreza na srenjoročnom nivou.

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2023	2024	2025	2026
1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	145.492.492	153.268.727	147.880.150	156.692.418
1.1. Srednjobosanski kanton	174.813.777	193.104.557	214.519.186	232.035.303
1.2.1. Bugojno	4.017.611	4.361.841	4.761.124	5.149.884
1.2.2. Busovača	2.279.276	2.474.565	2.701.086	2.921.638
1.2.3. Dobretići	197.218	214.116	233.716	252.799
1.2.4. Donji Vakuf	1.927.101	2.092.215	2.283.737	2.470.211
1.2.5. Fojnica	1.589.013	1.725.160	1.883.081	2.036.840
1.2.6. Gornji Vakuf/Uskoplje	2.642.720	2.869.149	3.131.791	3.387.511
1.2.7. Jajce	3.338.618	3.624.671	3.956.474	4.279.532
1.2.8. Kiseljak	2.313.085	2.511.270	2.741.152	2.964.975
1.2.9. Kreševo	571.932	620.935	677.776	733.118
1.2.10. Novi Travnik	3.107.591	3.373.850	3.682.693	3.983.395
1.2.11. Travnik	6.688.506	7.261.578	7.926.303	8.573.509
1.2.12. Vitez	2.865.295	3.110.794	3.395.556	3.672.813

Tabela 3.: Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa u KM

Raspodjela prihoda za kantone i općine pojedinačno za 2023.godinu i period 2024-2026. godina urađena je prema metodologiji propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH (“Službene novine F BiH” broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15), prema primljenjivanim koeficijentima raspodjele za 2023.godinu, utvrđenim Uputstvom o određivanju učešća kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od indirektnih poreza na način raspoređivanja tih prihoda za 2023. godinu (“Službene novine FBiH”, broj 86/20).

VRSTA PRIHODA	PROJEKCIJA			
	2023	2024	2025	2026
1.Upravitelji za ceste	9.173.579	9.827.455	10.584.627	11.333.244
1.1. Prihodi od indirektnih poreza iz raspodjele sa Jedinstvenog računa	6.921.567	7.514.608	8.202.495	8.872.253
1.2. Prihodi od namjenske putarine za financiranje autocesta i cesta	2.252.013	2.312.847	2.382.131	2.460.991

Tabela 4 : Prihodi po osnovu prihoda za upravljanje cesta za 2023.godinu – revidirana projekcija, plan za period 2024-2026. godina za direkciju cesta

Projekcije su rađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinstvenom računu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje (OMA) iz aprila 2023.godine.

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

U Tabelama su date projekcije i predviđanja makroekonomskih pokazatelja koji predstavljaju osnov za izradu Dokumenta okvirnog budžeta, kao i godišnjeg budžeta. Treba uzeti u obzir da se radi o prekcijama, pa su tako moguća odstupanja uzrokovana promjenom u makroekonomskim pretpostavkama, nepredviđenim promjenam poreznih politika i sl.

Ostvarenje prihoda je usko povezano sa ekonomskim rastom, pa ako je rast kao i ostali makroekonomski pokazatelji ispod projiciranog nivoa, imat će za posljedicu drugačija kretanja predviđenih perioda.

Registrirani poslovni subjekti po djelatnostima u Općini Fojnica, decembar 2022. godine.

RB	Djelatnost	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrti	Ukupno
1.	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	15	0	52	67
2.	Vađenje ruda i kamena	3	0	0	3
3.	Prerađivačka industrija	29	2	31	62
4.	Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	0	3	1	4
5.	Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1	0	1	2
6.	Građevinarstvo	6	0	11	17
7.	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	32	28	52	112
8.	Prijevoz i skladištenje	5	3	29	37
9.	Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo iugostiteljstvo)	8	6	52	66
10.	Informacije i komunikacije	1	0	5	6
11.	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	11	0	11
12.	Poslovanje nekretninama	0	1	0	1
13.	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	5	1	9	15
14.	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	12	1	0	13

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

15.	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	10	8	0	18
16.	Obrazovanje	4	0	3	7
17.	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	11	1	1	13
18.	Umjetnost, zabava i rekreacijaUmjetnost, zabava i rekreacija	23	24	0	47
19.	Ostale uslužne djelatnosti	61	17	12	90
20.	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	0	0	0	0
21.	Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i organa	0	0	0	0
	UKUPNO	226	106	259	591

Izvor podataka : Federalni zavod za statistiku

➤ **Finansijske institucije**

Banke	Mikrokreditne organizacije	Osiguravajuća društva
2	2	7

➤ **Poljoprivredne zadruge**

Općina	Zemljoradničke zadruge	Stočarske zadruge	Pčelarske zadruge	Voćarske zadruge	Druge zadruge
Fojnica	0	0	1	0	0

➤ **Struktura upotrebe zemljišta (u ha):**

VRSTA	Vrijednost
Oranice i bašte	1.920
Voćnjaci	146
Livade	1.347
Pašnjaci	2.031
UKUPNA POLJOPRIVREDNA POVRŠINA	5.444
Šumsko zemljište	22.700
Neplodno zemljište	378

➤ **Vrsta kulture :**

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

KULTURA	Površina u ha	Prinos t/ha	UKUPAN PRINOS
ŽITO			
Pšenica	95	3	285
Raž	30	3	90
Ječam	30	3	90
Zob	25	3	75
Suražica/napolica	10	3	30
Kukuruz	35	2	70
Tritikale	30	3	90
Ukupno:	255		
POVRTNO BILJE			
Krompir	480	8,20	3936
Mrkva	2	3	6
Crni luk	50	3,6	180
Bijeli luk	1	2	2
Grah zrno	60	2,5	150
Kupus i kelj	4	16	64
Paradajz	4	6,6	26
Paprika	3	5	15
Krastavac	1	3	3
Ostalo povrće	40	5	200
UKUPNO	645		
STOČNO KRMNO BILJE			
Djetelina sijeno	80	3,1	248
Lucerska sijeno	40	3,1	124
Kukuruzna zelena masa	20	14	280
Stočna repa – korijen	15	8	120
Travno – djetelinska smjesa sijeno	58	3	174
UKUPNO	213		
LIVADE I PAŠNJACI			
Livadsko sijeno	1347	1,0	1347
Sijeno pašnjaka	2031	0,5	1015,5
Sijeno sa usjeva	145	1,2	174
UKUPNO	3523		

➤ Stočarstvo:

Vrsta	UKUPNO
Goveda	3600
Ovce	6200
Svinje	260
Konji	20
Koze	310

➤ Voćarstvo :

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

VRSTA	UKUPNO
Jabuka	224
Kruške	51
Šljive	25
Trešnje	18,9
Višnje	3,1
Orasi	20
Maline	200
Jagode	16

➤ Mehanizacija, skladišta i klaonice:

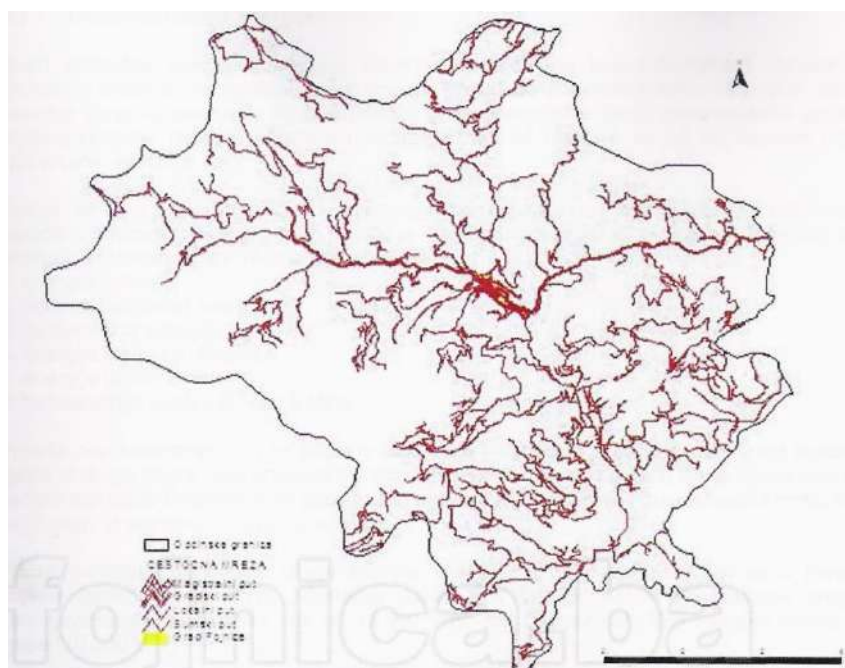
MAŠINA / OBJEKAT	UKUPNO
Traktori	163
Motokultivatori / samohodne mašine	160
Samohodne motorne kosačice	22
Kombajni	2
Klaonica za stoku	3
Hladnjača	3

8. INFRASTRUKTURA

8.1. Putna i željeznička struktura:

Glavni	Putevi		Gustina saobr. mreže	km	Željezničke linije	
	Lokalni	Regionalni			Ind. linija	Gustina saobraćaja mreže
	9 lokalni + 3 regionalna		/	/	/	/

Izvor podataka: Statistika općine

Karta puteva

Općina Fojnica je sa glavnim industrijskim centrima povezana magistralnim i regionalnim putevima: Fojnica – Sarajevo, Fojnica – Travnik, Fojnica – Zenica i Fojnica – Visoko, a unutar općine: 140 km povezanost sa naseljima i selima (asfalt) i 30 km povezanost sa selima (makadam).

8.2. Kategorizacija lokalnih puteva na prostoru općine Fojnica

Lokalne ceste i ulice u naseljenim mjestima na prostoru općine FOJNICA, čine međusobno ovisnu i povezanu prometnu mrežu.

Lokalne ceste i ulice na području općine Fojnica su definirane na način kako slijedi:

- Lokalne ceste „KATEGORIJE –I-„
- Lokalne ceste „KATEGORIJE –II-„
- Lokalne ceste „KATEGORIJE –III-„
- Nekategorisane ceste
- Turističke ceste
- Šumske ceste

Lokalne ceste „KATEGORIJE –I-“, predstavljaju one putne komunikacije koje povezuju najmanje dva naseljena mjesta sa regionalnim ili magistralnim putem , kod kojih je širina kolovoza minimalno 3,00 m.

Lokalne ceste „ KATEGORIJE –II-“, predstavljaju one putne komunikacije koje povezuju jedno naseljeno mjesta sa regionalnim ili magistralnim putem , kod kojih je širina kolovoza minimalno 3,00 m.

Lokalne ceste „ KATEGORIJE –III-“, predstavljaju one putne komunikacije koje povezuju manja naseljena mjesta sa lokalnom cestom I ili II kategorije , kod kojih je širina kolovoza minimalno 2,50 m.

Nekategorisane ceste predstavljaju ceste kojima je moguće vršiti prijevoz putnika i roba, širine minimalno 2,50 m, ali od kojih ne ovisi mogućnost obavljanja prijevoza putnika i roba na području općine Fojnica.

Turističke ceste su one putne komunikacije na području općine Fojnica, koje se uglavnom koriste za potrebe turizma

Šumske ceste predstavljaju putne komunikacije na području općine Fojnica koje uglavnom služe u svrhu izvoza šumskih sortimenata (tehničkog drveta i drveta za ogrev) a čija je širina kolovoza minimalno 2,50 m.

8.3. Biciklističke staze na području Fojnice

- Fojnica -Malkoč-Korita-Zahor-Kašteli 8.5 km
- Fojnica-Malkoč-Vladića vrh-Strugovska kosa-Nike Šakića most-Pridolci 18 km
- Fojnica-Radenkovac-Plane-Tješilo-Fojnica 10,0 km
- Fojnica-Gojevići-Otigošće-Jasikovica-Zimije 22,0 km
- Fojnica -Tovarište-Kapela-Jezernica-Vlaška ravan-Prokoško jezero 22,0km
- Fojnica-Bakovići-Bistrica -Kozovgrad-Poljana-Vran kamen - Gvoždanski stanovi -Fojnica 42,0 km
- 7. Fojnica-Gojevići-Dusina-Pogorelica 18,5 km
- 8. Fojnica-Gojevići-Praje-Deževica-Voda sv.Jakova 14,0 km

8.4. Planinarski obilježeni putevi na području Fojnice

- Tovarište-Mujakovići- Panje- Stražica – Prokoško jezero – Krstaci – Nadkrstac – Loćika – Ravni Klek – Derava – Tikva – ščit – Zec – Marin Do – Pogorelica – Ljeskovik – Bukova ravan (granice općine na Bitovinji, dužina staze 50.000,00 metara
- Fojnica – Tješilo-Potočla česma-gorevina – Golica – Lijeva rijeka – Vrata – Motorac – Objest – Poljana – Kozovgrad – Veselica – Fojnica dužina staze 15.000,00 metara
- Prokoško jezero – Runjevica – Vlaška ravan – Javorovaća – Kamenjaća – Velika ravan – Crvene stijene (Slapovi kozice) – Vladića vrh – Lovski kamen – Bandera – Stari grad Kaštele, dužina staze 25.000,00 metara
- Ostali markirani putevi 50.000,00 metara

8.5. Zračni, riječni i morski saobraćaj

Glavni aerodromi, autoputevi i luke:

AERODROMI – LUKE	Udaljenost u km
Izlaz na autoput Lepenica	30
Luka Brčko	208
Luka Ploče	200
Luka Bar	330
Aerodrom Sarajevo	53
Aerodrom Banja Luka	200
Aerodrom Tuzla	150
Aerodrom Mostar	140
Aerodrom Bihać	275
Aerodrom Beograd	330
Aerodrom Zagreb	385

Izvor podataka: Google Maps

8.6. Upravljanje otpadom vodovod i kanalizacija

Općina	Organizirano upravljanje otpadom		Dovoljno snabdjevanje vodom	Problemi sa otpadnim vodama
	Privatno	Državno		
Fojnica		Da	Da	Da

Izvor podataka: Općina Fojnica

U urbanom dijelu snabdjevanje vodom se obavlja putem gradskog vodovoda, a ruralni dio općine se vodom snabdjeva putem vlastitih vodovoda. Upravljanje gradskim vodovodom obavlja JKP „Šćona“ d.o.o. Fojnica, postoji oko 50 lokalnih vodovoda gdje još nije riješeno koncesiono pravo, odnosno dobijanje koncesije, njima upravljaju naselja koja ih koriste.

Cijena korištenja vode sa gradskog vodovoda se određuje putem Općinskog vijeća, a cijena vode sa seoskih vodovoda nije određena i voda se koristi bez plaćanja nadoknade za korištenje.

8.7. Energetska infrastruktura i snabdjevanje

Prirodni energetske izvori koji su dostupni:

Energetski izvor	Kapacitet	Kapacitet iskorišten u %
Drvo		
Sunce		
Vjetar		

Izvor podataka: Općina Fojnica

Prirodni energetske izvor koji je dostupan i koji se koristi je drvo, sunce i vjetar tečno gorivo se ne koristi. Snabdjevenost električnom energijom je zadovoljavajuća, ali se veoma malo koristi kao energetske izvor. Ugalj se također veoma malo koristi.

8.8. Industrijska infrastruktura

Industrijske/komercijalne regije koje su raspoložive:

Fizička infrastruktura	m ²	Broj korisnika prostora	Zaposleni	Lokacije poslovnih zona
Industrijska zona	47.509	1	400	1. Poslovna zona Podcintonja – Fabrika namještaja MS Wood Ostružnica Fojnica
	5.770	1	10	2. Poslovna zona „Vranica“ Fojnica "EXECUTIVE PROFESSIONAL" doo Fojnica
Inkubator Slobodne poslovne zone	/	/	/	/
	65.000	0	0	1. Poslovna zona „Vranica“ Fojnica
	21.000	0	0	2. Poslovna zona „Tovarište“ (privatno valasništvo „Saračević“ d.o.o. Tešanj)
	10.000	0	0	3. Turističko poslovna zona – „Požarna“

Izvori podataka: Općina Fojnica

8.9. Obrazovna infrastruktura

Osnovne i srednje škole:

OPĆINA	OSNOVNE ŠKOLE	SREDNJE ŠKOLE
Fojnica	OŠ „Muhsin Rizvić“, sa 6 područnih škola: Dusina, Ostružnica, Pločari Polje, Tovarište, Rizvići i Živčići	SMŠ „Zijah Dizdarević“
Fojnica	OŠ „Ivan Goran Kovačić“, sa 2 područne škole: Fojnica i Gojevići	Srednja strukovna škola Fojnica, sa sjedištem u Kiseljaku
UKUPNO:	2	2

Izvor podataka: Općina Fojnica

8.10. Zdravstveno – socijalna infrastruktura

Zdravstvena zaštita:

USTANOVA	KAPACITET	OSNOVNI TRETMAN
Dom zdravlja 2 mjesne ambulante (Gojevići, Dusina)		Primarna zdravstvena zaštita Primarna zdravstvena zaštita

Izvor podataka: Općina Fojnica

8.11. Banje/Termalna lječilišta

Termalna voda korištena je za liječenje, po tradiciji ili navici, rijetko razmišljajući da bi ona vremenom mogla postati kompenzacija za sve siromašniju zlatnu žicu. Vjerovatno da su ambijentalni uslovi sredine i njena opredijeljenost ka rudarstvu i zanatstvu utjecali da, sve do početka dvadesetog vijeka, ne dođe do intenzivnijeg investiranja u ovu oblast.

S geološkim vrijednostima fojničkog područja veoma rano upoznati su i Rimljani, ali ozbiljnije naučne analize termalne vode uradio je E. Ludwig 1888. godine, čime je narodno predanje o njenoj ljekovitosti dobilo i svoju naučnu potvrdu. Na ovu prvu analizu poziva se i Fridrih Katzer 1919. godine u svojoj “Geologiji Bosne i Hercegovine” gdje kaže:

“Hemijski je sastav poznat samo iz Fojničke Banje. To je akroterma, topla 29,8 C, sa 0,5078 rastvornog dijela uglavnom hidrokarbonata kreča, magnezija i natrija i 0,0323 slobodne ugljene kiseline u jednom kilogramu vode.”

USTANOVA	KAPACITET	GLAVNI TRETMAN
Lječilište „Reumal“ Fojnica	410 kreveta	Fizikalna terapija, rehabilitacija ,wellnes, hotelijerstvo i ugostiteljstvo
Nova bolnica Fojnica	130 kreveta	Fizikalna terapija, rehabilitacija ,wellnes, hotelijerstvo i ugostiteljstvo

Izvor podataka: Lječilište Reumal Fojnica

8.12. Ustanove socijalnog zbrinjavanja:

USTANOVA	KAPACITET	GLAVNI TRETMAN
Zavod „Drin“	410 kreveta	Rehabilitacija mentalno invalidnih lica
Zavod „Bakovići“	380 kreveta	Rehabilitacija mentalno invalidnih osoba

Izvor podataka: Općina Fojnica i navedeni zavodi

Slika: Zavod Drin

Slika: Zavod Bakovići

8.13. Sport i rekreacija

Sportska infrastruktura:

Općina	Sportsko – rekreacijski centar	Igrališta za male sportove	Sportske sale	Trim kabinet i fitnes klub
Fojnica	3	12	3	2

Izvor podataka: Općina Fojnica

Zimski sportski centri:

Općina	Skijaški centri i infrastruktura u km
Fojnica	SRC Poljana – Brusnica, sa 2 ski lifta (staze 5 km)
Fojnica	SRC Prodolci sa 1 ski liftom (1,5 km)

Izvori podataka: Općina Fojnica

Slika: SRC Poljana – Brusnica

9. STRATEŠKO PLANIRANJE I UPRAVLJANJE

9.1. Prostorno planska dokumentacija

Zakonom o prostornom uređenju koji je donesen na nivou Srednjobosanskog kantona se uređuje, između ostalog, plansko uređenje prostora kao i izdavanje saglasnosti i dozvola za potrebe gradnje objekata. Prema ovom Zakonu izgradnja infrastrukturnih sistema, građevina i uređaja komunalne infrastrukture se vrši u skladu sa planskim dokumentima Federacije Bosne i Hercegovine, Srednjobosanskog kantona. Za određene vrste objekata općine su nadležne za izdavanje navedenih dozvola.

Planskim dokumentima se utvrđuje uređenje prostora u koje spadaju razvojni, odnosno strateški dokumenti, detaljni regulacioni i ostali dokumenti. U Srednjobosanskom kantonu razvojne dokumente u koje spada i prostorni plan Srednjobosanskog kantona donosi Skupština kantona. Nadležnost općine je u donošenju prostornog plana općine, detaljnih tehničko – regulativnih provedbenih dokumenata poput regulacionog plana, zoning plana ili urbanističkog projekta.

Prostor općine Fojnica je brdsko-planinskog karaktera, što stvara uslove za pojave i razvoj savremenih egzogenih pojava kao što su nestabilnost terena i pojava klizišta. Formiranje klizišta i nestabilnih terena uzrokuje, pored konfiguracije terena, većim dijelom i neplanska gradnja objekata na uslovno nestabilnom terenu i podzemne vode. Osim bespravne gradnje, nastanak klizišta uzrokovan je i nekontrolisanim izlivanjem površinskih i podzemnih voda, neadekvatnim zasijecanjem padina prilikom formiranja građevinskih površina, te nedovoljno stručnom izgradnjom propusnih septičkih jama.

U kontekstu upravljanja prostorom neophodno je sagledati prostorno plansku dokumentaciju za područje općine Fojnica koja je usvojena prije 1992 godine, nakon 1995 godine i dokumentacija koja je u izradi i čije je donošenje u toku.

Važeća prostorno planska dokumentacija obuhvata:

- Regulacioni plan užeg urbanog područja Fojnica.
- Regulacioni plan SRC Poljana
- Regulacioni plan SRC Pridolci

Prostorno planska dokumentacija u fazi izrade i usvajanja obuhvata:

- Prostorni plan općine
- Izmjene i dopune regulacionog plana „Poslovno turistička zona“.

Kod pristupanja izrade detaljnih planskih dokumenata, problem općine Fojnica je zbog neplaniranja finansijskih sredstava u budžetu u svrhu rješavanja imovinsko-pravnih odnosa, odnosno neophodno je da se u budžetu općine planiraju finansijska sredstva za otkup zemljišta, pri čemu bi se stvorili uslovi za izdavanje odobrenja za građenje, a time stvorile pretpostavke za privođenje zemljišta detaljnim planskim dokumentima.

Poslovne zone koje postoje nisu pokrivena detaljnim planovima prostornog uređenja.

10.LOKALNA SAMOUPRAVA

Općina je temeljna jedinica lokalne samouprave. U poslovanju općine učestvuje zakonodavna i izvršna vlast. Pored njih, u ovom poglavlju predstavljamo javne ustanove, institucije i organizacije, od posebnog značaja za rad općine.

10.1. Zakonodavna vlast

10.1.1. Općinsko vijeće

Općinsko vijeće je predstavničko tijelo građana općine. Sadašnji saziv Općinskog vijeća ima 21 vijećnika. Izbor članova OV vrši se u skladu sa zakonom i Statutom.

Nadležnosti Općinskog vijeća su:

- donosi Statut općine, Poslovnik o radu, Proračun i Završni račun, program razvoja za pojedine djelatnosti
- bira i razrješava predsjednika/predsjedavajućeg i sekretara/tajnika OV
- osniva javna preduzeća i ustanove i druge pravne osobe za obavljanje društvenih, privrednih i komunalnih djelatnosti od interesa za općinu
- utvrđuje nazive za dijelove naseljenog mjesta, ulice, trgove i slično
- dodjeljuje javna priznanja općine
- vrši i druge poslove utvrđene zakonom i Statutom općine

Općinsko vijeće ima stalna i privremena radna tijela.

Sekretar/tajnik Općinskog vijeća osigurava pripremu sjednica OV u skladu sa programom rada OV, brine se o zakonitosti rada i akata OV i načelnika te vrši i druge poslove utvrđene Statutom općine i Poslovníkom o radu Općinskog vijeća.

10.2. Izvršna vlast

10.2.1. Općinski načelnik

Nosilac izvršne vlasti u okviru prava i dužnosti u općini je općinski načelnik i obavlja poslove koji se odnose na:

- provedbu općinske politike, izvršavanje općinskih propisa, te obavljanje poslova koje na općinu prenese kantonalna i federalna vlast
- pripremanje općinskih propisa i drugih općih akata koja donosi OV i predlaganje tih propisa OV na usvajanje
- biranje i razrješavanje općinskih službenika i namještenika
- staranje o organizaciji i radu općinskih službi za upravu, rukovođenje tim službama i osiguranje uslova za rad tih službi
- osiguravanje saradnje općinskih službenika sa ombudsmanima
- podnošenje izvještaja OV i javnosti o provođenju općinske politike, izvršavanju općinskih propisa i drugih poslova iz svoje nadležnosti
- osiguranje obavljanja poslova koji su federalnim zakonom, odnosno kantonalnim, preneseni na općinu

- obavljanje i drugih poslova određenih Statutom i općinskim propisima

10.2.2. Službe za upravu

Poslove lokalne samouprave iz izvorne nadležnosti Općine, kao i upravne poslove koji se federalnim i kantonalnim zakonom stave u nadležnost Općine, vrši Općinski organ uprave, putem sljedećih službi za upravu, i to:

1. Služba za urbanizam, građenje katastar i imovinsko-pravne poslove
2. Služba za privredu, finansije i budžet
3. Služba za opću upravu, boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu
4. Služba za društvene djelatnosti i stambeno-komunalne poslove
5. Služba za civilnu zaštitu i inspekcijski nadzor

Stručno-administrativne, tehničke i pomoćne poslove za potrebe Općinskog načelnika i Općinskog vijeća obavlja Kabinet Općinskog načelnika koji se organizuje kao posebna organizaciona cjelina.

10.2.2.1. Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko-pravne poslove

Djelokrug rada Službe

Služba za urbanizam, građenje, katastar i imovinsko – pravne poslove obavlja sljedeće poslove:

- sprovodi utvrđenu politiku, izvršava i osigurava izvršavanje zakona, drugih propisa i općih akata u oblasti urbanizma, građevinarstva, prostornog uređenja i korištenja građevinskog zemljišta,
- priprema i prati izradu i sprovođenje prostorno - planske dokumentacije,
- izrađuje urbanističke suglasnosti, priprema urbanističku dokumentaciju, izdaje odobrenja za građenje i upotrebne dozvole,
- vodi upravni postupak i rješava u upravno - pravnim stvarima iz imovinsko - pravne oblasti, oblasti katastra nekretnina i zemljišta,
- izradu nacrtu i prijedloga propisa i drugih akata koje donosi općinsko vijeće i Općinski načelnik, davanja mišljenja, prijedloga i sugestija kod izrade propisa i drugih akata,
- vršenje stručnih poslova u pripremi, donošenju i provođenju prostorno planske dokumentacije,
- vršenje imovinsko pravnih poslova u vezi sa nekretninama na kojima općina ima parvo raspolaganja,
- vršenje poslova uspostave i vođenje jedinstvenog registra nekretnina u vlasništvu općine,
- provođenje postupaka rješavanja imovinsko pravnih odnosa na građevinskom zemljištu,
- provođenje postupaka rješavanja imovinsko pravnih odnosa nastalih eksproprijacijom zemljišta,
- vršenje poslova održavanja premjera i katastra zemljišta,
- vršenje poslova katastra komunalnih uređaja i instalacija,
- izdavanje uvjerenja o činjenicama o kojima se vode evidencije, kao i uvjerenja o kojima se ne vode službene evidencije i izvoda iz katastra nekretnina,
- provođenje analognih planova u vektorski oblik i standardizaciju i migracija istih u Geo informacioni sistem,

- izrada analiza, izvještaja, informacija i drugih stručnih i analitičkih materijala za Općinskog načelnika i Općinsko vijeće,
- izrada godišnjih planova i programa rada u okviru djelokruga službe,
- saradnja sa razvojnim agencijama, kantonalnim i federalnim organima i institucijama,
- vršenje drugih poslova koji su zakonom i drugim propisima stavljani u nadležnost službe,
- vršenje i drugih upravnih i stručnih poslova propisanih zakonom i drugim propisima.

10.2.2.2. Služba za privredu, finansije i budžet

Djelokrug rada Službe

Služba za privredu, finansije i budžet vrši poslove koji se odnose na:

- provođenje zakona i drugih propisa iz nadležnih organa i institucija BiH, Federacije, Kantona i Općine iz oblasti privrede, finansija i budžeta,
- osigurava uslove za rad i razvoj privrednih cjelina u društvenom i privatnom sektoru od važnosti za općinu Fojnica,
- vrši izradu planova i programa vezanih za poduzetništvo, poljoprivredu i lokalni razvoj,
- učestvuje u izradi plana Strategije razvoja općine,
- predlaže mjere za provođenje Strategije razvoja općine,
- promovira zajednički rad i partnerstvo javnog i privatnog sektora,
- saraduje sa udruženjem poduzetnika i poljoprivrednika,
- rješava u upravnim stvarima po zahtjevima građana koji se odnose na oblast samostalnog obavljanja djelatnosti, šumarstva, poljoprivrede i vodoprivrede iz nadležnosti općine,
- vodi poslove statistike, plana i analize,
- sprovodi utvrđenu politiku iz oblasti budžeta i finansija,
- vrši izradu i izvršenje budžeta, privremeno finansiranje i rebalans budžeta,
- vrši računovodstveno-materijalne poslove i ostale poslove iz oblasti budžeta,
- vrši izradu plana vanbudžetskih sredstava i radi na izvršenju tog plana,
- vrši kontrolu upotrebe budžetskih sredstava od strane korisnika,
- vrši računovodstveno-interne kontrolne postupke,
- radi poslove iz oblasti materijalnog i finansijskog knjigovodstva,
- vrši poslove obračuna i naplate potraživanja,
- predlaže budžet Općine za tekuću kalendarsku godinu,
- vrši trezorsko poslovanje,
- utvrđuje bilans prihoda i rashoda Općine,
- koordinira rad sa Kantonalnim i Federalnim ministarstvom za finansija,
- ustrojava blagajnu i vodi nadzor nad istom,
- analizira potrebe za raspisivanjem javnog zajma i zaduživanje Općine,
- vodi finansijsko-materijalno knjigovodstvo, kao i obavljanje svih računovodstvenih poslova za općinske službe,
- vrši obračune plaća i svih ličnih primanja,
- obavlja poslove obračuna i naplate potraživanja,
- obavlja poslove interne kontrole – revizije,
- koordinira rad sa Kantonalnim i Federalnim ministarstvom za finansija,
- obavlja druge poslove koje naloži Općinski načelnik.

10.2.2.3. Služba za opću upravu, boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu

Nadležnost rada Službe

Služba za opću upravu, boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu vrši poslove koji se odnose na:

- provođenje zakona i drugih propisa iz nadležnih organa i institucija BiH, Federacije, Kantona i Općine iz oblasti opće uprave i boračko-invalidske i socijalne zaštite,
- ocjenjuje rad ustanova i kvalitete usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite,
- osigurava i vodi evidencije o ličnim stanjima građana i biračkih spiskova,
- poduzima mjere za osiguranje higijene i zdravlja, zaštitu boraca, pripadnika oružanih snaga i boraca drugih oslobodilačkih ratova i učesnika oslobodilačkih pokreta,
- zaštitu ratnih i mirnodopskih invalida, članova porodica poginulih, nestalih ili umrlih boraca kao i umrlih ratnih i mirnodopskih invalida,
- prati propise i sprovodi utvrđenu politiku iz oblasti boračko invalidske zaštite i socijalne zaštite i brine o njihovoj dosljednoj primjeni,
- vodi upravni postupak pri izradi rješenja o svim pravima iz oblasti boračko invalidske i socijalne zaštite koji su zakonima i drugim propisima preneseni na općinu,
- vrši obračun novčanih primanja korisnicima boračkih populacija, izrađuje tražene informacije te pruža pravnu pomoć,
- vrši poslove uredskog poslovanja i dostavu pošte za potrebe svih službi za upravu,
- obavlja sve druge poslove utvrđene zakonom iz oblasti boračko-invalidske zaštite,
- organizuje i vodi poslove matičnog ureda,
- vrši poslove prijemne kancelarije, pisarnice i arhive,
- poslove izrade biračkih spiskova-Centra za birački spisak,
- obavlja personalne poslove uposlenih,
- analizira potrebe općine za radom sredstava informisanja,
- obavlja i druge poslove koje naloži općinski načelnik.

10.2.2.4. Služba za društvene djelatnosti i stambeno-komunalne poslove

Nadležnost rada Službe

Služba za društvene djelatnosti i stambeno-komunalne poslove vrši poslove koji se odnose na:

- provođenje zakona i drugih propisa iz nadležnih organa i institucija BiH, Federacije, Kantona i Općine iz oblasti društvenih djelatnosti i stambeno-komunalnih poslova,
- vrši organizaciju poslova održavanja, čuvanja i osiguranja zgrade (vanjskog i unutarnjeg),
- u suradnji sa federalnim i kantonalnim organima vodi brigu o obnovi oštećenog i porušenog stambenog fonda, te predlaže projekte razvitka i prioritete novih programa koje financira međunarodna zajednica,
- predlaže uređenje lokalnog saobraćaja i komunalne infrastrukture od važnosti za općinu,
- utvrđivanje politike korištenja i utvrđivanja visine naknade za korištenje javnih dobara,
- utvrđivanje i vođenje politike raspolaganja, korištenja i upravljanja građevinskim zemljištem,
- vodosnadbijevanje, odvodnja i prerada otpadnih voda,
- održavanje javne čistoće, lokalnih puteva i mostova,
- ulična javna rasvjeta, javna parkirališta, parkovi i dr.
- učestvuje u realizaciji projekata za pomoć povratnicima i pruža svaki drugi doprinos za reintegraciju povratnika,
- učestvuje u izradi Strategije razvoja općine,
- vrši nabavku opreme i potrošnog materijala za općinske službe, kopira i umnožava materijal za te službe,

- vrši poslove vozača u svrhu prevoza radi obavljanja poslova i zadataka službenika i namještenika općine i vodi brigu o ispravnosti vozila,
- vrši poslove tekućeg i tehničkog održavanja zgrade, održavanje čistoće u radnim prostorijama i opsluživanje kotlovnice,
 - utvrđuje politiku predškolskog obrazovanja, unapređuje mrežu ustanova, te koordinira poslove i aktivnosti vezane za ovu oblast
 - utemeljuje, upravlja, unapređuje i planira finansiranje ustanova i predlaže izgradnju objekata za zadovoljenje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta,
 - ocjenjuje rad ustanova iz oblasti obrazovanja, kulture i sporta, te osigurava finansijska sredstva za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave,
 - donosi propise o naknadama i taksama iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave koji su u nadležnosti Službe,
 - osigurava uvjete rada lokalnih radio i TV stanica u skladu sa zakonom,
 - vrši poslove uredskog poslovanja i dostavu pošte za potrebe svih službi za upravu,
 - obavlja sve druge poslove utvrđene zakonom,
 - analizira potrebe općine za radom sredstava informisanja,
 - koordinira rad udruženja i nevladinih organizacija,
 - uspostavlja bazu podataka o raseljenim osobama i povratnicima i rješava po zahtjevima istih,
 - obavlja i druge poslove koje naloži općinski načelnik.

10.2.2.5. Služba za civilnu zaštitu i inspeksijski nadzor

Nadležnost rada službe:

- Organizuje, priprema, i sprovodi zaštitu spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nepogoda i drugih nesreća na području općine,
- izrađuje procjenu ugroženosti od prirodnih i drugih nesreća i Plan zaštite i spašavanja i osiguranje izvršavanja mjera, postupaka i zadataka koji se utvrde u tim planskim dokumentima,
- organizuje strukture Civilne zaštite i njihovu popunu ljudstvom i materijalno tehničkim sredstvima,
- organizuje opremanje i osposobljavanje jedinica protivpožarne zaštite,
- organizuje, koordinira i izrađuje planska dokumenta (procjenu ugroženosti, program zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća, plan obuke stanovništva i drugo),
- vrši poslove zaštite i otkrivanja eksplozivnih minskih sredstava,
- vrši poslovi osmatranja, obavještavanja i uzbuđivanja,
- vrši popunu ljudstvom štabova civilne zaštite, službi zaštite i spašavanja jedinica civilne zaštite,
- određuje povjerenike civilne zaštite i osigurava njihovo opremanje materijalno tehničkim sredstvima,
- organizuje, izvodi i prati realizaciju obuke povjerenika civilne zaštite,
- ostvaruje kontakte sa pripadnicima EUFOR-a, humanitarnih i drugih međunarodnih organizacija radi uspješnijeg obavljanja poslova i zadataka iz oblasti zaštite i spašavanja,
- prati stanje priprema za zaštitu i spašavanje i predlaže mjere za unapređenje organizacije i osposobljavanja CZ,
- organizuje i koordinira provođenje mjera zaštite i spašavanja, predlaže program samostalnih vježbi i izrađuje elaborat za izvođenje vježbi CZ u općini,
- vrši popunu ljudstvom štabova CZ , službi zaštite i spašavanja jedinica CZ i određuje povjerenike CZ i osigurava njihovo opremanje materijalno - tehničkim sredstvima, te organizuje, izvodi i prati realizaciju njihove obuke,

- priprema propise u oblasti zaštite i spašavanja iz mjerodavnosti općine,
- vrši sve administrativne i tehničke poslove vezane za rad i nadležnosti mjesne zajednice,
- vodi propisane evidencije i vrši druge poslove zaštite i spašavanja sukladno Zakonu i drugim propisima i općim aktima,
- izrađuje potrebne izvještaje i informacije iz nadležnosti službe,

10.2.2.6. Kabinet načelnika

Kabinet Načelnika je organizovan i zadužen za davanje podrške Načelniku i prema potrebi Općinskom vijeću, uključujući i predsjednika Općinskog vijeća. Stručna služba je pod direktnim ingerencijama općinskog Načelnika a rad službe koordinira Sekretar Općine.

Nadležnost rada Kabineta:

- vrši provođenje zakona i drugih propisa iz nadležnih organa i institucija BiH, Federacije, Kantona i Općine iz oblasti kabineta načelnika općine i predsjednika Općinskog vijeća Fojnica,
- vrši stručnu obradu sistemskih i drugih pitanja koja služe za izradu općih akata,
- priprema stručna pravna mišljenja i objašnjenja za primjenu općinskih propisa,
- daje pravna mišljenja u pripremi nacрта i prijedloga propisa i drugih akata koje donosi Općinsko vijeće i Općinski načelnik,
- osigurava uslove za rad i razvoj privrednih cjelina u društvenom i privatnom sektoru od važnosti za općinu Fojnica iz oblasti općinskog načelnika,
- obavlja sve administrativne i druge poslove vezane za pripreme i održavanje sjednica Općinskog vijeća,
- vodi zapisnike na sjednicama Općinskog vijeća,
- pruža stručnu i drugu pomoć klubovima vijećnika i vijećnicima u ostvarivanju njihovih prava i dužnosti,
- vodi evidenciju i čuva dokumentaciju o radu Općinskog vijeća i njegovih radnih tijela;
- vodi evidenciju i čuva originale propisa i drugih akata koje donosi Općinsko vijeće i njegova radna tijela,
- izrađuje sve akte nakon što ih usvoji Općinsko vijeće i dostavlja ih nadležnim organima općine i drugim organima, te Službenim novinama Kantona radi objavljivanja;
- priprema prečišćene tekstove općih propisa koje donosi Općinsko vijeće i Općinski načelnik,
- vrši informaciono-dokumentacione poslove,
- kreira informatičke sisteme u skladu sa potrebama općine i stara se o provođenju istih,
- obavlja sve daktilografske poslove za potrebe općinskog vijeća, njegovih radnih tijela i Općinskog načelnika;
- obavlja protokolarne poslove, za predsjedavajućeg, zamjenika predsjedavajućeg i za Općinskog načelnika,
- priprema sastanke koje organizuje općinski načelnik (piše i šalje pozive sa materijalima, vodi zapisnike, izrađuje zaključke i druge akte koji se usvajaju na sastancima),
- izrađuje prijedloge pojedinačnih akata koji se odnose na prava, dužnosti i odgovornosti službenika i namještenika iz radnog odnosa i u vezi radnog odnosa,
- priprema potrebne akte i materijale iz oblasti radnih odnosa za odlučivanje nadležnih organa i za saradnju sa Agencijom za državnu službu, Odborom državne službe za žalbe i drugim organima, te postupa po njihovim zahtjevima,;
- obavlja sve protokolarne poslove i poslove prevođenja od značaja za vršenje funkcije općinskog načelnika po nalogu općinskog načelnika,
- vrši stručne analize, priprema izvještaje i informacije za potrebe Općinskog vijeća i Općinskog načelnika, i sve druge poslove iz nadležnosti Kabineta.

10.3. Javne ustanove i institucije

➤ **Oblast zdravstva i socijalne zaštite:**

- Dom zdravlja
- Centar za medicinsku rehabilitaciju
- Zavodi za zbrinjavanje mentalno invalidnih lica
- Apoteke
- OO Crvenog krsta/križa
- Ispostava Zavoda za zdravstveno i socijalno osiguranje

➤ **Oblast školstva:**

- osnovne škole
- srednje škole
- predškolsko vaspitanje

➤ **Oblast infrastrukture:**

- JKP “Šćona”
- Elektrodistribucija
- Pošta i telekomunikacije

➤ **Oblast finansijskog poslovanja, poreske politike i ostale institucije:**

- banke
- Poreska ispostava
- Osiguravajuća društva
- Ispostava za zapošljavanje
- Ispostava PIO/MIO

➤ **Hitne intervencije:**

- Vatrogasno društvo
- Policijska stanica

11. SWOT ANALIZA, STRATEŠKI FOKUSI, VIZIJA I CILJEVI

Općina Fojnica je smještena u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, na površini od 308 km², administrativno pripada Srednjobosanskom kantonu sa sjedištem u Travniku, a kao ekonomska regija pripada zapadnom dijelu sarajevske makroregije (SERDA).

Razvoj svake lokalne zajednice, pa tako i Fojnice je svakodnevni i višedimenzionalni proces koji uključuje ekonomske socijalne i institucionalne transformacije društva u cilju poboljšanja kvaliteta i standarda života građana. Cjelovit pristup razvoju podrazumjeva da se razvoj promatra u međusobnoj interakciji svih aspekata – ekonomskih, društvenih, okolinskih, prostornih i da su u razvojne procese uključeni svi akteri razvoja – predstavnici lokalne vlasti, privatni sektor, civilno društvo, lokalna zajednica, porodica i pojedinac.

Razvojne mogućnosti općine Fojnica, koje proističu iz njenog geografskog položaja su:

- Razvoj zdravstvenog i ostalih vidova turizma
- Razvoj malih i srednjih preduzeća
- Razvoj poljoprivrede i stočarstva
- Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora

11.1. SWOT analiza

U ovom dijelu daje se pregled unutrašnjih i spoljnih faktora koji mogu ili imaju uticaj na razvoj općine Fojnica. Korištenjem alata SWOT matrica odnosno primjenom SWOT analize koja daje pregled snaga i slabosti iz unutrašnjeg okruženja, te prilika i prijetnji iz spoljnog okruženja. SWOT analiza općine Fojnica je izrađena na osnovu podataka iz situacione analize koja uključuje baze podataka i ocjenu stanja po područjima – privreda, društvo, okoliš. SWOT analiza uključuje definisane interne snage i slabosti u domenu resursa, organizacije i postignutih rezultata na kojima bi se mogao temeljiti budući razvoj Općine, odnosno koji ograničavaju ili onemogućuju njen razvoj.

U SWOT analizi predstavljene su one snage, slabosti, prilike i prijetnje koje su identifikovane kao najbolje koje odražavaju stanje ili dominantne trendove koji se mogu reflektovati u domenu privrede, društvenog razvoja i okoliša.

Prilikom izrade SWOT analize osigurana je objektivnost i puna participacija svih ključnih učesnika u procesu strateškog planiranja lokalnog ekonomskog razvoja. Predstavljeni rezultati su rezultat konsultacija obavljenih u okviru razvojnog tima, kao i primarnih i sekundarnih istraživanja (analiza postojećih strateških i drugih dokumenata). U procesu izrade SWOT analize osigurana je puna participacija predstavnika javnog, privatnog i civilnog sektora Općine.

Cilj ovih konsultacija je obezbjeđenje višeg nivoa efikasnosti procesa izrade Strategije razvoja općine i relevantnosti strateškog dokumenta u saradnji sa uspostavljenom organizacionom strukturom.

Pregled unutrašnjih i spoljnih faktora – SWOT analiza.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none">• Povoljan geografski položaj (blizina auto puta i aerodroma);• Mogućnost definisanja poslovne zone u samom centru grada;• Postojanje poslovnih zona: Poslovna zona Podcitionja – Fabrika namještaja MS Wood Ostružnica Fojnica, Poslovna zona „Vranica“ Fojnica, Poslovna zona „Tovarište“ (privatno vlasništvo „Saračević“ d.o.o. Tešanj), Turističko poslovna zona – „Požarna“.• Na tržištu rada se bilježe pozitivni trendovi, povećanje broja zaposlenih i smanjenje broja nezaposlenih ali je i dalje stepen nezaposlenosti velik;• Prirodni resursi (vode, šume, rude);	<ul style="list-style-type: none">• Nepovoljni demografski trendovi (povećanje udjela starijeg stanovništva u ukupnom broju stanovnika, smanjenje broja stanovnika na području općine);• Kontinuirano iseljavanje stanovništva u potrazi za poslom i boljim okruženjem u inostranstvu;• Usitnjenost poljoprivrednih parcela, neuređenost tržišta za domaće poljoprivredne proizvode, nizak stepen opremljenosti modernom mehanizacijom u poljoprivredi te otežan pristup finansijama za jačanje poljoprivredne infrastrukture;• Devastacija poljoprivrednog zemljišta;

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

- Potencijal za razvoj zdravstvenog, ruralnog, avanturističkog, rekreativnog, gastronomskog, seoskog i vjerskog turizma;
- Porast broja stranih turista radi liječenja i odmora;
- Dobri klimatski uvjeti za poljoprivredu i nezagađeno zemljište pogodno za ekološki uzgoj;
- Velika površina poljoprivrednog zemljišta pod pašnjacima (16 % ukupne površine općine za razvoj stočarstva);
- Raznolikost šumskog bilja i ljekobilja (1900 vrsta)
- Bogatstvo prirodnom, pitkom vodom, koja se može iskoristiti za flaširanje i plasiranje na tržište
- Bogatstvo šumskih resursa (drvo, gljive i drugi šumski plodovi i ljekovito bilje);
- Izgrađeni prerađivački kapaciteti za finalnu preradu drveta;
- Prirodni fenomeni, kulturno-vjerski i historijski spomenici i spomenici prirode kao elementi turističke ponude;
- Na objektima javnog značaja započelo se sa mjerama energetske efikasnosti;
- Zdravstveni sistem na području općine funkcioniра zadovoljavajuće uz potrebnu infrastrukturu, tehničku opremljenost i kadrovsku popunjenost;
- Na području općine uspješno funkcioniра Dobrovoljno vatrogasno društvo koje aktivno i proaktivno djeluje u oblasti zaštite materijalnih i prirodnih resursa od požara;
- Uređena javna infrastruktura parkirališta;
- Zadovoljavajuća elektroenergetska i telekomunikacijska infrastruktura uz velike mogućnosti proizvodnje energije iz obnovljivih izvora;
- Nedostatak savjetodavnih kapaciteta za podršku poljoprivredi;
- Nepostojanje mehanizma za kontrolu poticaja
- Nerazvijen poduzetnički duh;
- Nepostojanje državnih parcela za poslovne zone, potreba rješavanja pitanja privatnih parcela na planiranim lokalitetima;
- Loša saobraćajna povezanost (nepostojanje magistralnog puta);
- Nepostojanje javnog kanizacionog sistema;
- Neuvezanost lokalnih vodovoda u gradski vodovodni sistem;
- Nedostatak sportske infrastrukture/dvorana, i nizak nivo sportskih aktivnosti;
- Nepovoljni kapaciteti za prihvatanje sve zainteresovane djece u predškolskom obrazovanju;
- Nedovoljna infrastrukturna opremljenost obrazovnih institucija (nepostojanje sportskih terena, nedostatak savremene opreme i učila
- Nedostatak kulturnih sadržaja;
- Nedostatak lokalnih medija;
- Neodržavani objekti obrazovnih ustanova;
- Nedovoljni kapaciteti socijalnih ustanova;
- Nedovoljna primjena energetske efikasnosti objekata javnih ustanova
- Nepostojanje prerađivačkih kapaciteta za poljoprivredno-prehrambene proizvode;
- Nedovoljno iskorišteni potencijali dijaspore;
- Javna rasvjeta i javni objekti nisu u potpunosti usklađeni sa principima energetske efikasnosti;
- Nedostatak prostornog i regulacionih planova;
- Nedovoljno izgrađena kanizaciona mreža i niska priključenost domaćinstava na kanizacioni sistem;
- Individualna ložišta, usljed nepostojanja kolektivnog grijanja, predstavljaju glavne zagađivače zraka

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

	na području općine, ne postoji mjerna stanica za praćenje zagađenosti zraka;
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none">○ Reforme u energetske sektoru i fokus na obnovljive izvore energije○ Veliki interes za ulaganje u energiju iz obnovljivih izvora uz prisutnost značajnih resursa za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;○ Mogućnost proizvodnje energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe;○ Zdravstveni turizam○ Porast interesovanja za etno turizam, prirodne proizvode i proizvodnju zdrave hrane;○ Raspoloživost razvojnih fondova za lokalne zajednice (UNDP, IFAD, EU prekogranični fondovi i sl.);○ Prisutnost projekata i fondovi donatora za energetske efikasnost javnih objekata○ Uspostavljen normativni okvir na nivou SBK po pitanju javno-privatnog partnerstva;○ Otvaranje otkupnih centara i prerađivačkih kapaciteta za poljoprivredne proizvode, ljekovito i samoniklo šumsko bilje na području općine, kroz domaće ili strane investicije○ Interes investitora za ulaganje u obnovljive izvore energije i „zelenu“ ekonomiju○ Fondovi viših nivoa vlasti za finansiranje projekata jedinica lokalnih samouprava;○ Izgradnja koridora Vc;	<ul style="list-style-type: none">● Utjecaj ekonomske krize u državi i regiji na ekonomsko i socijalno stanje u općini;● Sporost u procesima integracije BiH u EU, nastavak zaostajanja BiH u odnosu na druge zemlje zapadnog Balkana;● Stalna politička nestabilnost;● Neuređen pravni i finansijski okvir u BiH za strane ulagače;● Česte izmjene propisa koji se vezuju za nadležnosti lokalne samouprave;● Nelojalna konkurencija – prisutnost sive ekonomije;● Nedostatak nadzora nad primjenom propisa u poljoprivrednoj proizvodnji;● Sve izraženije klimatske promjene i prirodne katastrofe

Kao osnovne interne snage općine Fojnica identifikovane su:

- Blizina glavnom središtu Federacije BiH, vazdušnom i magistralnom pravcu koji ide dolinom rijeke Bosne i Neretve na kome se gradi koridor VC (autoput) što predstavlja značajnu komparativnu prednost.
- Prirodni kapital (prirodne i termalne vode, šume, prostor za stanogradnju, izgradnju poslovne infrastrukture, kao i prostor za sport i rekreaciju).

Značajna snaga općine predstavlja prostor poslovne zone „Vranica“ i „Tovarište“, i nedovoljno iskorišteni smještajni kapaciteti obzirom da nedostatak prostora predstavlja ozbiljno ograničenje razvoja. Općina ima mogućnost da na osnovu znanja, upravljanja, pristupa novom strateškom razvoju osigura maksimalnu ekonomsku, društvenu i ekološku valorizaciju ovog neobnovljivog resursa.

- Ljudski kapital, radno sposobno stanovništvo sa određenim znanjima i vještinama rangirano je kao treći faktor po značaju. Ovaj vid kapitala je od posebnog značaja sa najvećim direktnim i indirektnim efektima za sve druge kapitale i ukupan kvalitet lokalnog ekonomskog razvoja.

Navedena tri faktora zajedno sa postignutim rezultatima općinske administracije na planu unaprijeđenja poslovnog okruženja i novim pristupima lokalnom razvoju, predstavljaju temelj razvoja općine Fojnica u periodu do 2028. godine.

11.2. Strateški fokusi

Strateški fokusi se definiraju na osnovu upoređivanja sadašnjeg stanja i kretanja u ključnim područjima razvoja općine Fojnica sa trendovima u širem okruženju, kao i strateškim usmjerenjima na nivou Srednjobosanskog kantona, Federacije BiH, ali i BiH koje je sadržano u Okviru za ciljeve održivog razvoja u BiH 2030. godine. Pritom se nastoje iskoristiti postojeće prednosti (snage) i raspoložive prilike u regionalnom i globalnom okruženju, sa jedne strane, uz nastojanje da se poboljšaju uočene slabosti i bitno ograniči negativan uticaj prijetnji iz okruženja.

Rezultati analize trenutnog stanja u općini, identificirane interne snage i slabosti vezano za raspoložive resurse, organizaciju ili rezultate rada, prilike i prijetnje u užem i širem okruženju, te opći zaključci vezano za razvoj privrede, ukupne društvene infrastrukture i stanje okoliša u općini, nameće nekoliko ključnih strateških izazova sa kojima se općina Fojnica neminovno mora suočiti u strateškom razdoblju 2024 – 2030. godina.

U pitanju su sljedeći izazovi:

1. **Kako povećati broj radnih mjesta na području općine, osigurati viša primanja i životni standard građana?**
2. **Kako doprinositi društvenom razvoju u osiguranju funkcije lokalne samouprave?**
3. **Kako zaštititi prirodni okoliš i razvoj javne infrastrukture u funkciji održivog razvoja i podizanja kvaliteta života stanovnika općine Fojnica?**

Ovo strateško fokusiranje je bazirano na jedinstvenim internim snagama općine, kao i ključnim nedostacima na čijem otklanjanju treba raditi, odnosno izazovima sa kojima se općina treba nositi. Osim nalaza SWOT analize vodilo se računa i u vezi sa fokusima razvojnih i sektorskih strateških dokumenata viših nivoa vlasti, kao i Okvira za realizaciju ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini kojim se Bosna i Hercegovina obavezala da će provesti Agendu 2030 za održivi razvoj koja predstavlja širi okvir za postizanje ciljeva održivog razvoja i kao takva poslužiti će za usmjeravanje tekućih i predstojećih procesa strateškog planiranja svih nivoa vlasti u BiH. Kroz ovu Strategiju razvoja općine Fojnica 2024 -2030 općina Fojnica će definisati svoje ciljeve, mjere i aktivnosti u skladu sa ustavnim nadležnostima te osigurati doprinos u postizanju Agende 2030.

Strateški fokusi općine:

1. **Privredni razvoj** – Iskoristiti prirodne i kulturno-historijske potencije u cilju održivog razvoja privrede

2. **Društveni razvoj** – Unaprijediti kvalitet društvene infrastrukture te ponude društvenih sadržaja
3. **Zaštita okoline** – Riješiti probleme zaštite okoliša i stanja komunalne infrastrukture

11.3. Strateški pravci razvoja

11.3.1. Podsticanje zapošljavanja kroz razvoj male privrede, poduzetništva i turizma

Stopa nezaposlenosti, naročito mladih, govori o tome da postojeći potencijali nisu u dovoljnoj mjeri stavljeni u funkciju ekonomskog razvoja i zapošljavanja. Shodno tome neophodno je u narednom periodu fokus aktivnosti staviti na ona područja i oblasti gdje općina posjeduje komparativne prednosti a to su u prvom redu mala privreda, poduzetništvo i turizam.

Na području općine Fojnica potrebno je definirati politike u pravcu pružanja podrške investicijama za razvoj male privrede. Za privlačenje poslovnih investicija, potrebno je identifikovati i promovisati investicione lokacije i poslovne zone, te izgraditi regulacioni plan za definiranje namjene za formiranu poslovnu zonu „Vranica“ te osigurati potrebnu komunalnu infrastrukturu u ovoj zoni, koja je u jednom dijelom u privatnom vlasništvu, a jednim dijelom u državnom vlasništvu. Također, potrebno je izraditi urbanistički plan (postupak pokrenut) za identifikovanje i ostalih investicionih lokacija u funkciji razvoja.

U Fojnici postoji problem nedovoljne razvijenosti malih porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, na kojima dominira ekstenzivna poljoprivredna proizvodnja, stoga je evidentna potreba podrške za prelazak na intenzivnu specijalizovanu poljoprivrednu proizvodnju. U oblasti voćarstva izražena je potreba za jagodičastim voćem, prvenstveno malinama, za koje je potrebno uspostaviti adekvantne programe i poticajne mehanizme. U oblasti povrtlarstva, postoje potencijali za povećanje kapaciteta plasteničke proizvodnje ali je neophodno osigurati kanale za plasman proizvoda, barem na lokalnom tržištu, pa se u tom smislu nameće potreba uspostavljanja organizirane prodaje putem zelene pijace, kako na lokalnom nivou, tako i na nivou glavnog centra Federacije BiH. Za razvoj stočarstva, neophodno je unaprijeđenje politike poticaja, te blagovremena isplata i kontrola poticaja. Pored poticaja za proizvodnju mlijeka, potrebna je i podrška programima za modernizaciju farmi.

U pogledu iskorištenja poljoprivrednog potencijala i uvezivanja sa „lancima vrijednosti“, neophodno je jačati domaće prerađivačke kapacitete za preradu poljoprivrednih proizvoda. Pored poljoprivrede, značajnu granu privrede čini i prerađivačka industrija. Trenutno ova preduzeća zapošljavaju 30 % ukupno zaposlenih u realnom sektoru. Najznačajnija djelatnost uključuje finalnu preradu drveta namjenjenih izvozu i ima izuzetan potencijal da djeluje za dalji privredni rast i razvoj općine.

Kako bi se podržao razvoj privrede, potrebno je fokus staviti na unaprijeđenje poslovnog okruženja kako kroz pojednostavljenje administrativnih procedura u funkciji jednostavnijeg procesa osnivanja novih preduzeća, tako i kroz jačanje postojeće i razvijanje nove poduzetničke infrastrukture koja ima za cilj olakšavanje obavljanja poslovnih aktivnosti.

Razumjevajući važnost poduzetničke dinamike, posebnu pozornost u narednom planskom periodu bit će na poticanju osnivanja novih preduzeća, obrta i samostalnih djelatnosti sa posebnim fokusom visokoprofitne neproizvodne usluge, koje će stvoriti održiva radna mjesta za mlađe generacije poduzetnika ali i zaposlenika sa savremenim znanjima koja će primjeniti u svojoj lokalnoj zajednici iskorištavajući sve prilike i podršku koja je na raspolaganju.

Za stvaranje osnove za razvoj i promociju turističkih potencijala potrebno je rekonstruirati i zaštititi objekte kulturno-historijske baštine, te izgraditi potencijale za razvoj eko-turizma. U cilju promocije turističkih potencijala na području Fojnice, potrebno je povezati se sa

Turističkom zajednicom SBK-a i općinama u okruženju u cilju uključivanja u regionalnu turističku ponudu.

11.3.2. Razvoj društvenog sektora kroz unapređenje kvaliteta javnih usluga, kreiranje novih sadržaja i ulaganja u komunalnu infrastrukturu na čitavom području općine

Jedan od ključnih izazova sa kojima se susreće općina Fojnica je kontinuirano iseljavanje stanovništva u potrazi za poslom i boljim okruženjem. Općina Fojnica, poput većine općina u Bosni i Hercegovini postaje područje starih osoba te je upravo radi dugoročnog razvoja potrebno što prije zaustaviti ovaj trend i osigurati uslove za kvalitetniji život na ovom području. Aspekt društvenog razvoja za općinu Fojnica podrazumijeva istovremeno djelovanje na unapređenju kvaliteta i dostupnosti usluga obrazovanja, zdravstva, socijalne uključenosti (posebno ranjivih kategorija stanovništva) i sigurnosti. Rješavanje brojnih izazova u sferi društvenog razvoja zahtijeva pristup kroz saradnju različitih institucionalnih aktera i organizacija uz aktivnu ulogu općinske administracije.

Upravo u funkciji kreiranja kvalitetnijih uslova za život, ključno je razvijati društvenu infrastrukturu promišljajući o potrebama modernog čovjeka. Društvena infrastruktura općine Fojnica (obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, javni red i mir, kultura i sport) je funkcionalno zadovoljavajuća i opslužuje osnovne potrebe stanovništva, ali u poređenju sa razvijenim lokalnim zajednicama je zastarjela i ograničena. U narednom planskom periodu, fokus razvoja društvene infrastrukture treba biti na modernizaciji postojeće infrastrukture i procesa društvenog razvoja posebno u oblasti obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite.

Uz društvenu infrastrukturu, javne usluge imaju posebnu ulogu u unaprijeđenju kvalitete života građana. Efikasna javna administracija jedna je od ključnih pretpostavki ostvarenja strateških pravaca razvoja te će digitalizacija i jačanje kapaciteta zaposlenih u organu uprave Fojnica doprinijeti kvalitetnijim preduslovima za cjelokupni razvoj.

Princip inkluzivnosti treba biti osnovni princip razvoja u narednom periodu što podrazumjeva uključivanje svih u razvojne procese, počevši od poslodavaca, institucija, stručnih osoba za određene oblasti, mjesnih zajednica pri čemu mladi moraju biti posebno zastupljeni.

Modernizacija društvene infrastrukture treba biti zasnovana i na principima održivog razvoja i zelene ekonomije, uključujući i energetske efikasnost, te upravo fondovi usmjereni ka razvoju zelene ekonomije mogu biti jedan od ključnih izvora finansija za projekte razvoja društvenog sektora.

Budući društveni razvoj svakako zahtijeva i značajna ulaganja u komunalnu infrastrukturu koja je na većem dijelu općine još uvijek prilično nerazvijena, što nameće potrebu za boljom uvezanošću lokalnih vodovoda u gradski vodovodni sistem (nedovoljne količine vode na izvorištima), boljom saobraćajnom povezanošću, izgradnjom i proširenjem kanalizacione mreže. Javna komunalna infrastruktura zasnovana na principima dobrog i adekvatnog upravljanja sastavni je dio kvaliteta uslova života u lokalnoj zajednici, a upravo je ovo oblast u kojima općina Fojnica ima najviše izazova.

11.3.3. Očuvanje prirodnog bogatstva i zaštita okoliša u funkciji održivog razvoja

Prirodna bogatstva su jedna od najvećih komparativnih prednosti općine Fojnica zbog čega je u narednom periodu potrebno posvetiti značajnu pažnju njihovom očuvanju i zaštiti okoliša. U prvom redu treba osigurati da eksploatacija sirovina ne bude ekspanzivna već kontrolisana i u skladu sa normama i regulatornim okvirom. U skladu s tim općina Fojnica treba da slijedi strateške pravce Srednjobosanskog kantona u smislu kreiranja uslova za očuvanje, korištenje i

obnovu prirodnih resursa, u skladu sa evropskim i svjetskim principima korištenja prirodnog dobra i savremenim pristupima u prostornom planiranju. U ovom pogledu potrebno je sinergetski djelovati u pravcu zaštite tla, vode, vazduha, biodiverziteta, prirodnih i kulturnih naslijeđa, upravljanja okolišem ali i smanjenju drugih negativnih uticaja na životnu sredinu.

Važan aspekt budućeg razvoja je proizvodnja energije iz obnovljivih izvora, na prvom mjestu solarne energije koja će smanjiti ovisnost o nepouzdanim i nestabilnim tržištima fosilnog goriva. Cilj je da udio energije iz obnovljivih izvora u potrošnji energije do 2030 godine iznosi 20%. Ubrzanim prelaskom na čistu energiju realizirat će se Plan – revidirana Direktiva o energetskej efikasnosti i postupno ukidanje ovisnosti o fosilnim gorivima. Da bi se ovaj Plan ispunio potrebno je postupno uvođenje obaveze ugradnje solarnih ploča na postojeće i novoizgrađene zgrade i time omogućiti uvođenje toplotnih pumpi u zgradama za vlastite potrebe.

Za promociju energetske efikasnosti općina Fojnica je spremna da u narednom periodu poduzme niz konkretnih koraka i mjera, prvenstveno kako bi se smanjila emisija CO2 u sektorima zgradarstva, javne rasvjete i saobraćaja.

11.4. Vizija razvoja i strateški ciljevi, sa indikatorima

11.4.1. Vizija razvoja

VIZIJA RAZVOJA

„MALI GRAD U OČUVANOJ PRIRODI SA DEFINISANOM URBANOM INFRASTRUKTUROM, BANJSKO-TURISTIČKIM CENTROM, TE VEZOM PRIVREDNIH I USLUŽNIH SUBJEKATA U FUNKCIJI ZADOVOLJAVANJA MATERIJALNIH I DUHOVNIH POTREBA GRAĐANA”

11.4.2. Strateški ciljevi, sa indikatorima

Na temelju strateških fokusa i vizije općine Fojnica definisana su tri strateška cilja koji osiguravaju sinergiju učinaka između ekonomije, društva i okoliša. Strateški ciljevi imaju prepoznatljiva sektorska tržišta, ali su istovremeno inegralni i povezujući, te usklađeni sa ciljevima održivog razvoja i strateškim dokumentima viših nivoa vlasti, na prvom mjestu sa Strategijom razvoja Federacije BiH, Strategijom razvoja Srednjobosanskog kantona i Okvirom za ciljeve održivog razvoja BiH, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju budući procesi strateškog planiranja.

Strateški ciljevi općine Fojnica su:

- 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa**
- 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici**
- 3. Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo**

Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa
U okviru prvog strateškog cilja djelovaće se u pravcu boljeg efektuiranja privrednih potencijala općine Fojnica sa naglaskom na razvoj male privrede, turizma i poljoprivrede. Radi se o

oblastima u kojima općina Fojnica posjeduje niz komparativnih prednosti i gdje se budućim strateškim intervencijama može doprinijeti dinamičnijem ekonomskom razvoju, zapošljavanju i povećanju ukupnih prihoda.

Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u zajednici

Uporedo sa podsticanjem lokalne privrede potrebno je djelovati i na različite aspekte društvenog razvoja kako bi se ukupan kvalitet života u zajednici podigao na višu razinu a sve u cilju zaustavljanja odliva stanovništva i negativnih demografskih trendova sa kojima se općina Fojnica suočava, kao i većina općina u Federaciji BiH. U skladu s tim u okviru drugog strateškog cilja djelovaće se na unapređenju kvaliteta i dostupnosti usluga obrazovanja, zdravstva, socijalne uključenosti (posebno ranjivih kategorija stanovništva) i sigurnosti.

Pored toga, aspekt društvenog razvoja podrazumijeva i značajna ulaganja u komunalnu infrastrukturu, prije svega u infrastrukturu koja će omogućiti kvalitetnije i bogatije sportske i kulturne sadržaje za sve stanovnike općine Fojnica, kako u urbanim tako i u ruralnim područjima, zatim ulaganja u oblasti vodosnabdijevanja, izgradnje i proširenja kanalizacione mreže, te saobraćajne infrastrukture.

Strateški cilj 3. Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo

U okviru trećeg strateškog cilja staviće se naglasak na očuvanje okoliša te zaštitu prirodnih resursa i stanovništva. Zaštita prirodnih resursa i stanovništva svakako uključuje i izgradnju kapaciteta za djelovanje u vanrednim situacijama i situacijama izazvanim elementarnim nepogodama. Važan aspekt budućeg razvoja je i promocija energetske efikasnosti i tu je općina Fojnica spremna da u narednom periodu poduzme niz konkretnih koraka i mjera, prvenstveno kako bi se smanjila emisija CO₂ u sektorima zgradarstva, javne rasvjete i saobraćaja.

Napredak u ostvarivanju sva tri definirana strateška cilja će se mjeriti putem indikatora koji pokazuju pretpostavljeni uticaj uspješne realizacije strateških ciljeva. Za svaki indikator definisana je polazna i ciljna vrijednost.

Polazne vrijednosti indikatora definisane su na osnovu podataka koji su bili raspoloživi u trenutku izrade situacione analize i strateškog dokumenta.

Ciljne vrijednosti za 2030. godinu procijenjene su na osnovu analize trendova iz prethodnih godina, vodeći računa o tome da je neophodno ostvariti strateški iskorak u sedmogodišnjem periodu, kao i o tome da je takav iskorak izvodiv, uz značajno ulaganje resursa kojim raspolažu odgovorni akteri razvoja općine Fojnica. U narednoj tabeli prikazani su indikatori sva tri strateška cilja razvoja općine Fojnica.

Indikatori (uticaja) realizacije strateških ciljeva općine Fojnica

STRATEŠKI CILJ (SC)	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2024.)	Ciljna vrijednost (2030.)
1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa	Ukupan broj zaposlenih	2900	3045
	Ukupan broj nezaposlenih	1389	1250
	Prosječna plata u SBK/KSB u KM	950,00KM	1.500,00KM

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

STRATEŠKI CILJ (SC) 2.	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2024.)	Ciljna vrijednost (2030.)
Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici	Udio radno sposobnog stanovništva, %	55 %	60%
	Stepen razvijenosti općine na nivou FBiH – rang i kategorija	(IV)	(III)
	Stepen zadovoljstva građana kvalitetom javnih i komunalnih usluga, %	80%	90%

STRATEŠKI CILJ (SC) 3.	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2024.)	Ciljna vrijednost (2030.)
Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo	Udio komunalnog otpada koji se prikuplja i odlaže na organizovan način, %	95%	98%
	Godišnja proizvodnja el. energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe	0 %	5%
	Procijenjena materijalna šteta na imovini uslijed požara i drugih elementarnih nepogoda	300.000,00KM	150.000,00KM

12.PRIORITETI I MJERE

Kao ključna polja i smjerovi djelovanja za ostvarenje vizije i strateških ciljeva općine Fojnica u narednom dijelu definirani su prioriteti. Radi se o budućim politikama i planiranim intervencijama koje će imati presudan uticaj na lokalni razvoj, odnosno ostvarenje strateških indikatora. Shodno tome na narednom prikazu predstavljeni su prioriteti po svakom strateškom cilju.

Sa ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki cilj definisan je set prioriteta. Prioriteti obuhvataju ključne oblasti, koje imaju najveći međusektorski uticaj na razvoj, a samim time i na pokazatelje uticaja. Očekivani ishodi prioriteta su u direktnoj vezi sa pokazateljima uticaja na nivou strateških ciljeva i doprinose realizaciji ciljnih vrijednosti 2030 godine.

STRATEŠKI CILJ (SC) 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa	Prioritet 1.1.	Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja
	Prioritet 1.2.	Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine
STRATEŠKI CILJ (SC) 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici	Prioritet: 2.1.	Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite građana
	Prioritet: 2.2.	Poboljšanje kvaliteta i dostupnosti društvenih sadržaja u zajednici
	Prioritet 2.3.	Izgradnja javne infrastrukture i unaprijeđenje javnih usluga
STRATEŠKI CILJ (SC) 3. Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo	Prioritet: 3.1.	Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda
	Prioritet 3.2.	Upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti

Tabela 9.5.1.Prioriteti grupirani po strateškim ciljevima

12.2. Prioriteti za strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa

Prioriteti za svaki od utvrđenih strateških ciljeva sa prikazani su u narednim tabelama 1, 2 i 3. U sklopu svakog prioriteta definisani su indikatori (krajnjeg) rezultata sa početnim i ciljnim vrijednostima.

Prioriteti	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2024)	Ciljna vrijednost (2030.)
Prioritet 1.1. Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja	Broj poslovnih subjekata	226	300
	Broj obrtnika	259	330
	Broj registrovanih poslovnih subjekata u uslužnim djelatnostima	401	450
Prioritet 1.2. Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine	Stepen zaposlenosti	84,17%	90%

Tabela 1: Prioriteti za Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa

Kao što se vidi iz tabele 1. definisana su dva prioriteta za strateški cilj 1. **poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja i unaprijeđenje zapošljavanja na području općine.**

Prvi prioritet uključuje unaprijeđenje efikasnosti administrativnih procedura kao što su pojednostavljenje, skraćivanje ili digitalizacija, sistemski pristup razvoju poduzetničke infrastrukture.

Drugi prioritet, unaprijeđenje zapošljavanja na području općine podrazumjeva angažman općine na usklađivanju ponude sa potražnjom na lokalnom tržištu rada, podrška jačanju funkcije posredovanja službe za zapošljavanje i povećanje efektivne ponude radne snage.

Iz definisanih prioriteta izvedene su sljedeće:

12.2.1. Mjere za prioritet 1.1. Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja

12.2.1.1. Unaprijeđenje efikasnosti administrativnih procedura podrazumjeva povećanje efikasnosti administrativnih procedura koje se odnose na pribavljanje saglasnosti i odobrenja za građenje.

Područje djelovanja odnosi se na: obim dokumentacije, vrijeme i troškove vezane za pribavljanje građevinske dozvole.

Uspostavljanje i razvoj aktivne tehnološke platforme u kontekstu digitalizacije javne uprave, skraćivanje i pojednostavljenje procedure za pribavljanje saglasnosti i naknada doprinijeti će ubrzanju procesa čime se osigurava razvojni efekat i doprinos ostvarivanju prioriteta.

Ubrzavanje procesa digitalizacije privrede i razvoj sektora informacionih tehnologija je jedan od imperativa privrednog razvoja.

12.2.1.2. Osiguranje ažurne prostorno planske dokumentacije

Cilj ove mjere je odgovor na potrebu infrastrukturnog razvoja i rasta općine usklađenog sa savremenim standardima izgradnje i uređenja prostora na principima održivog razvoja. Mjera značajnim dijelom obuhvata područje poslovnih zona „Vranica“ i „Tovarište“ koja imaju potencijal za razvoj stambeno poslovne i poduzetničke aktivnosti.

12.2.1.3. Poboljšanje poslovnog ambijenta, usluga za podršku privrednicima i primjena JPPa

Cilj ove mjere je osigurati uslove potrebne za razvoj poduzetništva kroz sistemski pristup razvoju poduzetničke infrastrukture i jačanje javno privatnog partnerstva. Razvojni efekti koji se očekuju su: unaprijeđena prostorna infrastruktura i lokacije sa kvalitetnim komunalnim rješenjima za poduzetnike i privlačenjem novih investicija. Uspostava partnerstva sa privatnim sektorom rezultiraće rastom broja radnih mjesta, unaprijeđenjem infrastrukture, ekonomičnije, djelotvornije i uspješnije poslovanje sa ciljem zadovoljavanja šireg društvenog interesa.

12.2.1.4. Razvoj turističke ponude i infrastrukture za održivi turizam

Jačanje infrastrukturnih kapaciteta u turizmu, posebno u domenu razvijanja novih turističkih usluga, osim što doprinosi ukupnom razvoju privrede, omogućava i širenje poslovnog ambijenta van urbanog područja.

Geografska lokacija, kulturna i historijska bogatstva i postojeći resursi Ski centra „Poljana“ i „Pridolci“ su kvalitetan temelj za razvoj turističkog potencijala koji će prvenstveno privući turiste prosječnih ekonomskih mogućnosti. Ski centar Poljana kao jedini turistički potencijal rekreativnog i zimskog turizma na području općine Fojnica neophodno je raditi na tome da Ski centar Poljana sa pratećim sadržajima postane prioritet u zimskoj turističkoj ponudi naše općine, a i šire. Unaprijeđenje i izgradnja turističke infrastrukture, poboljšane turističke ponude uticat će na povećanje prihoda i budžeta od prodaje turističkih usluga.

Za povećanje prihoda u oblasti turizma, privlačenje novih i povećavanje postojećih ulaganja u ovu privrednu granu potrebno je djelovati na više područja i to: valorizacija turističkih resursa, formiranje turističkog servisa, riješena komunalna infrastruktura i definisan upravitelj Spomenik prirode „Prokoško jezero“ kroz davanje koncesionih ili nekih drugih prava koja će se prenositi na zainteresovane korisnike koji će se baviti dozvoljenim uslužnim djelatnostima.

12.2.1.5. Razvoj ruralnih područja i povećanje obima poljoprivredne proizvodnje i šumarstva

Intenziviranjem poljoprivredne proizvodnje, unaprijeđenjem sistema upravljanja i korištenja šumskih resursa stvaraju se uslovi za razvoj ruralnih područja i implementaciju demografskih politika na tim područjima.

Najvažnije pretpostavke za dostizanje ovog cilja su izgradnja kvalitetnog poslovnog ambijenta, izgradnja saobraćajne, komunalne i poslovne infrastrukture, uz obavezno jačanje kapaciteta lokalne samouprave kao servisa privrednicima.

Unaprijeđenje kapaciteta poljoprivredne proizvodnje planirano je kroz ulaganja u otkupno-prerađivačke kapacitete i povećanje ukupnog obima proizvodnje i prinosa ostvarenih otkupom poljoprivrednih proizvoda.

12.2.2. Za prioritet 1.2. Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine definisane su sljedeće mjere:

12.2.2.1. Podrška unaprijeđenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja

Cilj ove mjere je ublažavanje problema nezaposlenosti i povećanje efikasnosti tržišta rada. Programima podrške zapošljavanju koji će obuhvatiti obuku, prekvalifikaciju i stručno osposobljavanje, osigurati će se uslovi za veću konkurentnost na tržištu rada nezaposlenih osoba, širi spektar mogućnosti za zapošljavanje. Saradnja sa nadležnim institucijama (škole, resorna ministarstva, zavodi) je od ključnog značaja za uspješnu implementaciju ove mjere.

12.2.2.2. Usklađivanje ponude i potražnje za radnom snagom

Usklađivanje ponude sa potražnjom za radnom snagom je rješavanje ili olakšavanje tereta dugoročne nezaposlenosti i povećanje efektivne ponude radne snage čije djelovanje prevashodno se odnosi na:

Efikasnu kombinaciju aktivnih i pasivnih mjera na tržištu rada kroz usmjeravanje na skupinu teško uposljivih kategorija, povećanje konkurentnosti osoba sa otežanim pristupom tržištu rada. Osiguravanje radne snage sa potrebnim kvalifikacijama i iskustvom, odnosno ublažavanje problema dugoročne nezaposlenosti, posebno mladih je očekivani razvojni efekat ove mjere.

12.2.3. Pregled mjera po prioritetima za Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa

Za Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa definisana su dva prioriteta i iz njih izvedeno sedam mjera.

PRIORITET	MJERA
Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja	Unaprijeđenje efikasnosti administrativnih procedura
	Osiguranje ažurne prostorno planske dokumentacije
	Poboljšanje poslovnog ambijenta, usluga za podršku privrednicima i primjena JPP-a
	Razvoj turističke ponude i infrastrukture za održivi turizam
	Razvoj ruralnih područja i povećanje obima poljoprivredne proizvodnje i šumarstva
Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine	Podrška unaprijeđenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja
	Usklađivanje ponude i potražnje za radnom snagom

12.2.4. Mjere sa indikatorima za Strateški cilj 1. Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa

Mjera	Indikatori za praćenje rezultata mjere	Početna vrijednost 2024	Ciljana vrijednost 2030
➤ Unaprijeđenje efikasnosti administrativnih procedura	Broj digitalizovanih poslovnih procesa uprave	0	>3
	Broj online javnih servisa općine	1	>3
	Izrađeni planovi integriteta	ne	da
➤ Osiguranje ažurne prostorno planske dokumentacije	Usvojen Prostorni plan	Ne	Da
	Usvojen regulacioni plan turističko poslovne zone	Ne	Da
➤ Poboljšanje poslovnog ambijenta, usluga za podršku privrednicima i primjena JPP-a	Broj zaključenih sporazuma o lokalnom partnerstvu	0	2
	Broj zaključenih sporazuma o JPP	0	1
➤ Razvoj turističke ponude i infrastrukture za održivi turizam	Broj promocija za unaprijeđenje turističkih potencijala	0	1
	Broj novih turističkih rekreativnih zona	2	4
➤ Razvoj ruralnih područja i povećanje obima poljoprivredne proizvodnje i šumarstva	Visina sredstava podrške poljoprivredi (godišnje u KM)	-	-
	Broj projekata unaprijeđenja infrastrukture ruralnih područja (godišnje)	5	9
➤ Podrška unaprijeđenju ponude tržišta rada i programima zapošljavanja	Uspostavljeni privredni registri	Ne	Da
	Usvojen lokalni akcioni plan zapošljavanja	ne	da
➤ Usklađivanje ponude i potražnje sa radnom snagom	Broj dodijeljenih stipendija za deficitarna zanimanja	0	3

Za strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici definisana su tri prioriteta: Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite, poboljšanje kvaliteta dostupnosti društvenih sadržaja i unapređenje komunalne infrastrukture.

Prioriteti za Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici

Prioriteti	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2024)	Ciljna vrijednost (2030.)
Prioritet 2.1. Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite	Visina izdvajanja novčane pomoći u stanju socijalne potrebe iz budžeta općine	85.000,00	120.000,00
	Podrška u liječenju teško oboljelih osoba	20.000,00	50.000,00
	Broj ljekara specijalista na 1000 stanovnika	0,5	1

Prioritet 2.2. Poboljšanje kvaliteta i dostupnosti društvenih sadržaja	Broj korisnika društvenih sadržaja za djecu i mlade	650	1000
	Broj projekata u domenu novih društvenih sadržaja realizovanih u saradnji sa organizacijama civilnog društva	10	20
	Broj aktivnih OCD na području općine	20	30
Prioritet 2.3. Unapređenje komunalne infrastrukture	Procenat općinskog područja sa riješenom putnom infrastrukturom	80 %	90%
	Broj domaćinstava kojima je osigurano kvalitetno i sigurno vodosnabdijevanje - korisnici vodovoda kojim upravlja JKP	1588	2000

Tabela 2: Prioriteti za Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici

Za strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici definisana su tri prioriteta: Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite, poboljšanje kvaliteta dostupnosti društvenih sadržaja i unapređenje komunalne infrastrukture. Iz definisanih prioriteta izvedene su sljedeće mjere

12.3. Mjere za prioritet 2.1. Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite

12.3.1. Interventno učešće i povećanje nivoa uključenosti građana

Podrazumjeva formiranje Centra za socijalni rad koji će omogućiti direktno interventno učešće i ujedno povećanje nivoa socijalne uključenosti svih građana u odnosu na ranjive kategorije. Ovom mjerom izdvojiti iz budžeta općine jednokratnu pomoć za porodice koje su u socijalnoj potrebi i suočavanje sa neadekvatno riješenim problemom građana za liječenje teško oboljelih i obezbjeđenja skupih terapija za liječenje. Ova mjera je usmjerena prevashodno na podršku kategorijama boračkih populacija, ali i ostalih građana.

Centar za socijalni rad osniva se kao ustanova radi obavljanja poslova u vezi sa zadovoljavanjem potreba građana i njihovih porodica u socijalnoj zaštiti za područje općine.

Socijalna prava su jedno od temeljnih ljudskih prava i imaju glavnu ulogu u osiguranju ljudskog dostojanstva za sve osobe, te igraju važnu ulogu u smanjenju siromaštva, suzbijanju diskriminacije i sprečavanju socijalne isključenosti. Ona trebaju služiti zaštiti posebno ranjivih i marginaliziranih skupina i pojedinaca koji se nađu u stanju socijalne potrebe zbog bolesti, starosti, nezaposlenosti, materinstva, invaliditeta, nedovoljne porodične podrške, naročito djeci”.

Osnivanje Centra za socijalni rad ima za cilj provođenje osnovnih djelatnosti i to: osigurava potrebna novčana sredstva za rad, djeluje na otkrivanju uzorka i stanja socijalne potrebe,

organizira aktivnosti od preventivnog značaja iz oblasti socijalne zaštite, primjenjuje i provodi oblike socijalne zaštite, neposredno pruža usluge socijalnog rada, rješava u prvom stepenu zahtjeve za ostvarivanje prava u okviru nadležnosti, obavlja poslove u okviru porodične zaštite, zaštite civilnih žrtava rata, zaštite porodice sa djecom, zaštite odgojno zanemarene djece, te učestvuje u izvršavanju odgojnih mjera i mjera zaštitnog nadzora, obavlja poslove i ovlaštenja organa starateljstva utvrđene Porodičnim zakonom, drugim zakonima i propisima, obavlja savjetodavni i savjetovališni socijalni rad, saraduje s građanima, mjesnim zajednicama, pravnim licima, udruženjima građana, pravosudnim organima i drugim organima, koji mogu doprinjeti unaprijeđenju kvaliteta socijalnog rada i socijalne zaštite, vodi propisanu evidenciju i pribavlja dokumentaciju o korisnicima socijalne zaštite, oblicima i uslugama socijalne zaštite, korisnicima civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom, i dostavlja podatke nadležnoj službi Osnivača i nadležnom ministarstvu, obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

Kroz djelatnost Centra se promiče opredjeljenje jačanja podrške lokalnom stanovništvu i općenito jačanje i nematerijalnih socijalnih usluga s ubjeđenjem da je upravo to put ka stvarnoj inkluziji i društvenoj dobrobiti marginalizovanih pojedinaca i grupa.

Realizacijom ovog projekta dugoročno bi se riješile potrebe općine Fojnica za formiranjem Centara za socijalni rad što je i stvarna potreba Općine Fojnica.

12.4. Mjere za prioritet 2.2. Poboljšanje kvaliteta i dostupnosti društvenih sadržaja

Ovaj prioritet mjerit će se kroz budžetska izdvajanja u oblasti predškolskog odgoja i obrazovanja, sporta i infrastrukture za navedene oblasti uključujući i ustanove kulture. Mjere u okviru ovog prioriteta su sljedeće:

12.4.1. Priprema djece predškolskog uzrasta u odgojno-obrazovni proces

Ova mjera ima za cilj unaprijediti i povećati broj edukativnih programa za djecu, odgajatelje i nastavnike u predškolskom odgoju. Tom prilikom će se omogućiti smještaj djece predškolske dobi zaposlenih i nezaposlenih roditelja u vrtiće zbog odgoja, obrazovanja i brige o djeci. Provođenje ove mjere osigurat će se pomoć opremanja vrtića svim zainteresovanim pravnim osobama.

12.4.2. Podrška daljem razvoju sporta

Kroz budžetska sredstva će se osigurati podrška sportskim udruženjima, kao i unaprijeđenje sportske infrastrukture. Razvojni efekat mjere ogleda se u otvorenosti i dostupnosti sportskih sadržaja. Unaprijeđenjem i izgradnjom sportske infrastrukture poboljšat će se uslovi za rad sportskih klubova i udruženja, a što je preduslov za stalnu promociju bavljenja sportom.

Implementacijom ove mjere stvorit će se bolji uslovi za rad sportskih klubova koji kroz kvalitetne programe podrške povećavaju bazu mladih sportista.

12.5. U okviru prioriteta 2.3. Unaprijeđenje komunalne infrastrukture definisane su sljedeće mjere:

12.5.1. Podrška projektima snadbjevanja pitkom vodom, odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda

Cilj ove mjere je dalji razvoj snadbjevanja stanovnika pitkom vodom, te unaprijeđenje sistema prikupljanja i tretmana otpadnih voda. Razvoj vodosnadbjevanja u općini Fojnica treba imati fokus na dijelove općine koji nisu pokriveni gradskim vodovodom i na područja općine u kojima je sistem vodosnadbjevanja baziran na azbestnim cijevima. Navedenom mjerom treba biti izvršena sanacijapriključaka koji ne zadovoljavaju standarde tehničke izvedbe kako bi se spriječio gubitak vode. Realizacijom ove mjere treba obuhvatiti i zamjenu azbestnih cijevi u dijelovima općine u kojima su zastupljene cijevi. Vežano za dio mjere koja se odnosi na izgradnjukanalizacione mreže neophodno je u skladu sa projektnom dokumentacijom planirati izgradnju vodovodne i kanalizacione infrastrukture povežećim tehničkim standardima.

12.5.2. Unaprijeđenje stanja osnovne infrastrukture i javne rasvjete

Cilj ove mjere je suočavanje sa problemima osnovne infrastrukture dostupne građanima koja je zbog dužine eksploatacije u lošem i dotrajalom stanju. Efekat mjere se ogleda u modernizaciji i proširenju društvene javne infrastrukture primjerene urbanim sredinama i savremenim trendovima i potrebama. Mjera je usmjerena na suočavanje sa značajnim problemima modernizacije objekata za potrebe javnih službi koje su u nadležnosti kantona, rješavanje saobraćaja u mirovanju što pored velikih problema na nivou nadležnosti podrazumjeva značajni studijsko-analitički pristup rješavanja ovog problema u saradnji sa Vladom Srednjobosanskog kantona.

12.5.3. Razvoj cestove infrastrukture na području općine

Ova mjera rezultira ubrzanjem društvenog razvoja povećanjem broja motornih vozila koja saobraćaju lokalnim cestama i cestama višeg ranga stvarajući saobraćajnu gužvu. Mjera je usmjerena na okončanje započetih projekata, naročito u pogledu cesta višeg ranga čemu je pristup općine prilagođen nadležnostima iste ali i zasnovan na proaktivnoj ulozi općine.

12.6.1. Pregled mjera po prioritetima za Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici

Za ovaj strateški cilj utvrđena su tri prioriteta i šest mjera

PRIORITET	MJERA
Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite	Interventno učešće i povećanje nivoa uključenosti građana
Poboljšanje kvaliteta i dostupnosti društvenih sadržaja	Priprema djece predškolskog uzrasta u odgojno-obrazovni proces Podrška daljem razvoju sporta
Unaprijeđenje komunalne infrastrukture	Podrška projektima snadbjevanja pitkom vodom, odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda Unaprijeđenje stanja osnovne infrastrukture i javne rasvjete Razvoj cestovne infrastrukture na području općine

12.6.2. Mjere sa indikatorima za Strateški cilj 2. Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

Mjera	Indikatori za praćenje rezultata mjere	Početna vrijednost 2024	Ciljana vrijednost 2030
➤ Interventno učešće i povećanje nivoa uključenosti građana	Osigurana kontinuirana podrška u liječenju lica sa specifičnim oboljenjima	ne	da
➤ Priprema djece predškolskog uzrasta u odgojno-obrazovni proces	Broj ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja	1	3
➤ Podrška daljem razvoju sporta	Broj organizovanih sportskih događaja godišnje	10	15
➤ Podrška projektima snabdjevanja pitkom vodom, odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda	Broj priključaka na javnu vodovodnu mrežu	1588	2000
	Broj priključaka na kanalizacionu mrežu	1906	2500
➤ Unaprijeđenje stanja osnovne infrastrukture i javne rasvjete	Broj izgrađenih/rekonstruisanih javnih školskih objekata	1	3
	Broj novoizgrađenih objekata društvene infrastrukture	0	2
	Odobreni godišnji iznos za finansiranje i održavanje objekata vjerskih zajednica	0	50.000 KM
	Pokrivenost općine javnom rasvjetom	75%	90%
	Broj zamjenjenih sijeličnih grla led rasvjetom	40%	80%
➤ Razvoj cestovne infrastrukture na području općine	Dužina izgrađenih trotoara u km	5 km	10km
	Dužina izgrađenih/rekonstruisanih gradskih cesta u km	140 km	170 km
	Broj izgrađenih parking mjesta	2	4

Prioriteti za Strateški cilj 3 Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo

Prioriteti	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2024)	Ciljna vrijednost (2030.)
Prioritet 3.1. Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda	Izgradnja potpornih zidova u područjima koja su izložena erozijama (m)	3000	5000
	Broj divljih deponija	10	3
Prioritet 3.2. Upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti	Izdavanja iz općinskog budžeta za troškove javne rasvjete i zagrijavanja	80.000,00	50.000,00
		0,00	10

	javnih objekata – godišnje u KM Proizvodnja el. Energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe		
--	---	--	--

Tabela 3: Prioriteti za Strateški cilj 3 Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo

12.7. Iz definisanog prioriteta 3.1. Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda izvedena je jedna mjera:

12.7.1. Sanacija postojećih i prevencija nastanka novih klizišta

Veliki broj klizišta na području općine predstavlja stalnu prijetnju za živote i nastanak šteta na javnoj infrastrukturi, objektima i imovini građana. Obzirom na visoke troškove sanacije klizišta, općina će u okviru svojih nadležnosti vršiti sankciju najprioritetnijih i najuticajnijih klizišta što ipak ne može zadovoljiti stvarne potrebe za projektovanje i izvođenje radova na sanaciji i u tom pravcu neophodno je raditi na iznalaženju dodatnih sredstava i kontinuirano nastaviti aktivnosti na prevenciji i sanaciji klizišta.

Iz definisanog prioriteta upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti izvedene su dvije mjere:

12.7.1.1. Podrška sistemu selektivnog prikupljanja otpada

S tim u vezi neophodno je povećati broj reciklažnih posuda na području općine. Postupak odvajanja pri tome se treba vršiti principom dolaska po odvojene komponente otpada i sistemom donošenja komponenti otpada na za to određeno mjesto (zeleni otoci).

12.7.1.2. Podrška projektima unaprijeđenja energetske efikasnosti i podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije

Ova mjera ima za cilj smanjenje potrošnje energije, smanjenje emisija CO₂, što doprinosi smanjenju troškova za energiju u javnim zgradama i smanjenja negativnog uticaja na okoliš. Javni nestambeni objekti, uključujući administrativne zgrade, zgrade za obrazovanje, zdravstvene ustanove i sportske objekte predstavljaju prioritet za provođenje mjera energetske efikasnosti. Općina u kontekstu ove mjere može sufinansirati dio troškova provođenja mjera energetske efikasnosti. Ova mjera ima za cilj i poboljšanje kvalitete zraka.

Važan aspekt budućeg razvoja je proizvodnja energije iz obnovljivih izvora, na prvom mjestu solarne energije koja će smanjiti ovisnost o nepouzdanim i nestabilnim tržištima fosilnog goriva. Cilj ove mjere je da se postupno uvodi obaveza ugradnje solarnih ploča na postojeće i novoizgrađene zgrade i time omogući uvođenje toplotnih pumpi u zgradama za vlastite potrebe.

12.7.2. Pregled mjera po prioritetima za Strateški cilj 3.

Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo za ovaj Strateški cilj utvrđena su dva prioriteta i tri mjere

PRIORITET

MJERA

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda	Sanacija postojećih i prevencija nastanka novih klizišta
Upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti	Podrška sistemu selektivnog prikupljanja otpada Podrška projektima unaprijeđenja energetske efikasnosti i podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije

12.7.3. Mjere sa indikatorima u okviru prioriteta Strateškog cilja 3.

Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo

Mjera	Indikatori za praćenje rezultata mjere	Početna vrijednost 2024	Ciljana vrijednost 2030
➤ Sanacija postojećih i prevencija nastanka novih klizišta	Broj saniranih klizišta Preventivna zaštita nastanka novih klizišta	10	15
➤ Podrška sistemu selektivnog prikupljanja otpada	Broj eko otoka za prikupljanje otpada	3	10
➤ Podrška projektima unaprijeđenja energetske efikasnosti i podsticanje korištenja obnovljivih izvora energije	Broj provedenih mjera energetske efikasnosti	0	5
	Broj proizvođača el.energije iz obnovljivih izvora	2	10
	Izgrađena elektro-distributivna mreža 110 KW – Solarni park Prokos	ne	da

Za realizaciju utvrđenih strateških ciljeva definisano je sedam prioriteta i šesnaest mjera.

13.Strateški projekti

U skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH, za implementaciju strateških dokumenata identifikuju se strateški projekti od najvećeg značaja za realizaciju strateških ciljeva.

U narednom dijelu strateškog dokumenta navedeni su ključni strateški projekti za općinu Fojnica u narednom periodu. Radi se o projektima od posebnog značaja čija će realizacija imati višestruki efekat na razvoj pri čemu njihova implementacija može biti osnov za pokretanje drugih projekata. Pored toga, rezultati ovh projekata doprinose održivom rastu i razvoju te poboljšanju kvaliteta života građana, posebno socijalno ugroženih kategorija stanovništva. Za svaki od strateških projekata dat je kratak opis, njegovi očekivani razvojni efekti i indikativni finansijski okvir za realizaciju.

☑ Ključni strateški projekat 1: Izrada urbanističko-tehničke dokumentacije poslovno - turističke zone „Vranica“ Fojnica

Ovo je projekat koji ima za cilj da promoviše investicione potencijale općine Fojnica, posebno one koji se odnose na proizvodnju i finalizaciju proizvoda, te da omogući dodatno zapošljavanje lokalnog stanovništva. Putem ovog projekta omogućit će se i otvaranje prerađivačkih kapaciteta sa posebnim osvrtom na sektore u kojima ova općina ima komparativne prednosti. Projekat će svakako imati značajan uticaj na poboljšanje ukupnog poslovnog ambijenta općine i razvoj dodatnih aktivnosti za sve poslovne subjekte koji egzistiraju na području općine.

Ovaj strateški projekat se direktno veže za Strateški cilj br.1. “Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa”.

☑ Ključni strateški projekat 2: Izgradnja fabrike za flaširanje vode

Odlukom općinskog vijeća Fojnica broj: 01-04-1070-7/20, od 22.10. 2020 godine utvrđen je javni interes za izgradnju fabrike za flaširanje vode u mjesnoj zajednici Prokos, naselje Tovarište. Projekat za eksploataciju vode sa izvorišta Požarna i Tocili urađen je u sklopu projekta vodosnadbjevanja građana sa pomenutih izvorišta. Izvorišta su smještena podno planine Vranica na nadmorskoj visini od 1300 metara. Cjevovod za transport vode od izvorišta do fabrike urađen je u dužini od 4000 metara. Planirana fabrika za flaširanje vode nalazi se uz regionalni put Fojnica – Gornji Vakuf.

Cilj ovog projekta je korištenje kvalitetne izvorske vode sa 1000 metara nadmorske visine na planini Vranica, snadbjevanje domaćeg i inostranog tržišta zdravom vodom, pokretanje razvoja područja, uz obezbjeđenje visokih standarda očuvanja životne sredine, povećanje zaposlenosti lokalnog stanovništva i smanjenje negativnih migracionih kretanja stanovnika, uz vraćanje uloženog kapitala uz ostvarenje zadovoljavajućeg profita.

Ovaj strateški projekat se direktno veže za Strateški cilj br.1. “Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa”.

☑ Ključni strateški projekat 3: Modernizacija i povećanje kapaciteta u turizmu

Lječilište „Reumal“ Fojnica je savremeno opremljena specijalizirana ustanova za rehabilitaciju, rekreaciju, aktivni odmor i programirane sportske aktivnosti. Zahvaljujući čudesnoj djelotvornosti radioaktivne termalne vode, sofisticiranoj medicinskoj opremi, kadrovskoj osposobljenosti i dugogodišnjem iskustvu – ovdje se već decenijama postižu

rezultati vrijedni svake pažnje, a posebno u oblastima rehabilitacije osteomuskulturnog aparata, kardiorehabilitacije, dječije habitacije i rehabilitacije, te rehabilitacije sportista i sportskih povreda.

Lječilište Reumal sa objektima Nove bolnice i Reumala prostire se na površini od 60.000 m², od toga na korisni zatvoreni prostor otpada 21.000 m². ukupni smještajni kapaciteti iznose 520 kreveta.

Pored kvalitetne termalne vode koju koristi, Lječilište Reumal Fojnica raspolaže bogatim kulturno historijskim naslijeđem, planinama pogodnim za razvoj planinskog turizma, kao i potencijala za razvoj vjerskog turizma. Do većine potencijalnih turističkih destinacija nije dovedena potrebna infrastruktura, putna, električna i vodovodna, što dodatno usporava razvoj turizma u Fojnici.

Cilj ovog projekta je kontinuirano raditi na modernizaciji u pružanju usluga medicinske rehabilitacije i banjskog liječenja Lječilišta Reumal, raditi na izgradnji putne, električne i vodovodne infrastrukture do prirodnih resursa općine, kao što su:

Planinarska kuća Jezernica, Prokoško jezero, slapovi Kozice i SRC „Brusnica“ Poljana.

Ovaj strateški projekat se direktno veže za Strateški cilj br.1. “Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa.”

☑ Ključni strateški projekat 4: Potpora finalizaciji proizvoda u drvoprerađivačkoj industriji kroz dualno obrazovanje

MS&Wood je bosanskohercegovački brend svjetskog kalibra, regionalni lider u proizvodnji namještaja čiji je glavni partner IKEA-e, zapošljava do 400 radnika, od toga 60 % uposlenih čine žene.

Ova kompanija je prva u Srednjobosanskom kantonu koja je pokrenula proces dualnog obrazovanja kroz koji nudi stipendije za sve učenike Srednje drveno tehničke i prerađivačke škole u Fojnici, uz praktični rad u fabrici.

Zbog velikog porasta kapaciteta dio proizvodnje kompanija je prebacila u nove proizvodne pogone u Hrasnicu, tako da postoji stalna potreba za zapošljavanjem u fabrici.

„MIAM“ d.o.o. Fojnica je preduzeće osnovano 2000-te godine sa sjedištem u Fojnici osnovna djelatnost preduzeća je proizvodnja masivnih ljepljivih ploča i namještaja od hrasta.

Proces proizvodnje sastoji se od primarne i finalne proizvodnje.

Cilj ovog projekta je očuvanje nivoa zaposlenosti i likvidnosti preduzeća davanjem primata u snadbjevanju sirovinom finalnim proizvođačima koji zapošljavaju deset-ak puta više radnika od primarnih proizvođača, poticati stručno osposobljavanje kroz dualno obrazovanje

Ovaj strateški projekat se direktno veže za Strateški cilj br.1. “Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede uz racionalno korištenje resursa.”

☑ Ključni strateški projekat 5: Proširenje vodovodne i kanalizacione mreže u gradu i ruralnim područjima sa izgradnjom objekata za tretman otpadnih voda

Projekat izgradnje kanalizacionih mreža i objekata za tretman otpadnih voda na području grada i mjesnih zajednica je u skladu sa Strategijom upravljanja vodama Federacije BiH. Smanjenje tereta zagađenja od urbanih /sanitarnih otpadnih voda i izgradnja sistema za prikupljanje, odvodnju i tretman otpadnih voda za manja naseljena mjesta, definisani su kao najznačajniji

izvor zagađenja voda, naselja koja, zbog neizgrađenih kanalizacionih sistema i uređaja za prečišćavanje otpadnih voda, direktno ugrožavaju kvalitet površinskih i podzemnih voda.

Općina Fojnica nema izgrađen vodovodni i kanalizacioni sistem na nivou općine, te je njegova izgradnja počela po segmentima. Kao sastavni dio kanalizacionog sistema je i prečistač otpadnih voda kao završni ili finalni segment kanalizacionog sistema. Kako je vrijednost izgradnje prečistača projekat velike vrijednosti, u narednom strateškom razdoblju cilj je obezbjediti kompletnu projektno-tehničku dokumentaciju, kao prve faze u izgradnji. Do kraja strateškog razdoblja, zbog ograničenih sredstava, proširenje vodovodne i kanalizacione mreže radit će se u kratkim segmentima.

Cilj ovog projekta je uspostava komunalne infrastrukture za osiguranje osnovnih potreba stanovnika i smanjenje pritiska na okoliš.

Ovaj strateški projekat je direktno vezan za Strateški cilj broj: 2. „Poboljšati kvalitet života u lokalnoj zajednici“.

☑ Ključni strateški projekat 6: Izgradnja i rekonstrukcija putne infrastrukture regionalnog i lokalnog karaktera sa naglaskom na ruralna i turistička područja

Mjera obuhvata izgradnju i modernizaciju putne infrastrukture na području općine u cilju osiguranja osnovnih potreba stanovnika.

Projekat predviđa nastaviti sa ekonomskim i privrednim razvojem kroz dalji razvoj putne infrastrukture prema turističkim centrima i bolju povezanost lokalnih centara i središta općine kao i povezanost sa okruženjem. U kontinuitetu vršiti rekonstrukciju dotrajalih ulica. Posebno nastaviti poboljšanje putne infrastrukture u ruralnim područjima.

Ovaj strateški projekat se direktno veže za Strateški cilj broj: 2. „Izgradnja kapaciteta za razvoj novih društvenih sadržaja“.

☑ Ključni strateški projekat 7: Digitalizacija institucija u pružanju javne usluge i standardizaciji usluga

Implementacija projekta e-uprave uključuje korištenje različitih softverskih paketa i edukaciju uposlenika, uspostavljanju e-uprave i provođenje mjera reforme javne uprave.

Na osnovu modernizacije elektronskih registara ponuditi e-usluge koje automatski znače povećanje efikasnosti, transparentnosti i pojeftinjenja usluga.

Građani će moći putem interneta, web portala ili pametnih telefona koristiti elektronske usluge nevezano za radno vrijeme i mjesto. Uvođenjem „one-stop-shop“ – sve na jednom mjestu za realizaciju usluga javne uprave, ovaj projekat ima za cilj uspostavljanje funkcionalne, transparentne i efikasne javne uprave usmjerene potrebama građana.

Ovaj strateški projekat se direktno veže za Strateški cilj broj: 2. „Izgradnja kapaciteta za razvoj novih društvenih sadržaja“.

☑ Ključni strateški projekat 8: Promocija energetske efikasnosti i zelene gradnje

Građani sve više postaju svjesni potrebe za uštedama energije ali i problema koje imaju zbog loše materijalizacije objekata, nedovoljna informisanost o stvarnim uštedama, trajnosti ugrađenih materijala i uticaju tih materijala na zdravlje, rezultiraju da se odluke donose

površno, na osnovu trenutnih ušteda bez dugoročnog kalkulisanja stvarnih ušteda i povrata investicije.

Obnovljivi izvori energije (energija vjetra, solarna energija, biomasa i biogoriva) zamjena su za fosilna goriva i doprinose smanjenju emisija stakleničkih plinova te smanjuju ovisnosti o nepouzdanom i nestabilnim tržištima fosilnih goriva. Opredjeljenje općine Fojnica, kroz usvajanje Odluke općinskog vijeća da je proizvodnja električne energije od javnog interesa daje mogućnost ugradnje solarnih panela, kako za proizvodnju električne energije, tako i za vlastite potrebe ugradnjom na postojeće i novosagrađene zgrade.

Cilj ovog projekta je da se, pored proizvodnje električne energije korištenjem energije sunca postupno uvodi obaveza ugradnje solarnih ploča na postojeće i novoizgrađene zgrade i time omogući uvođenje toplotnih pumpi u zgradama za vlastite potrebe.

Ovaj strateški projekat vezan je direktno za strateški cilj broj: 3. „Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo“.

☑ Ključni strateški projekat 9. Izgradnja nove i konverzija postojeće energetske efikasne javne rasvjete

U cilju daljeg poboljšanja energetske efikasnosti i smanjenja troškova potrebno je nastaviti rekonstrukciju i modernizovati (upravljanje i kontrola) sistema javne rasvjete. Unaprijeđenje sistema javne rasvjete podrazumjeva smanjenje i zamjenu postojećih neefikasnih rasvjetnih tijela sa energetske efikasnim tijelima, ali i unaprijeđenje i sistema upravljanja i kontrole javne rasvjete i sa time vezane potrošnje električne energije.

Cilj ovog projekta je poboljšanje energetske efikasnosti i smanjenja troškova.

Ovaj strateški projekat vezan je direktno za strateški cilj broj: 3. „Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo“.

☑ Ključni strateški projekat 10. Regulacija korita vodotoka i sanacija postojećih i prevencija nastanka novih klizišta

Rijeka Fojnica, sa svojim hidrološkim karakteristikama i njene pritoke Dragača i Gvoždanka, izrazito bujičastog karaktera u kontinuitetu uzrokuje opasnosti i materijalne štete skoro duž cijelog toka. Uređenje vodotoka i njihovo uklapanje u maticu življenja naselja podrazumjeva prije svega uspostavljanje stabilnog riječnog korita, povećanje propusne moći i zaštitu obala a što se postiže zaštitom obala od erozije i izgradnjom nasipa i obaloutvrda gradnjom potpornih armirano betonskih podzida. U tom pravcu općina je izgradila značajne objekte za zaštitu od voda i u tom pravcu će i u narednom periodu, što intenzivnije raditi na regulaciji korita svih navedenih rijeka a u cilju smanjenja šeteta.

Klizišta i odroni predstavljaju posebno značajnu opasnost. Veliki broj klizišta na području općine predstavlja stalnu prijetnju za živote i nastanak šteta na objektima i imovini građana. Klizišta su često rezultat različitog ljudskog djelovanja a na pojedinim lokalitetima nastaju usljed nelegalne i neplanske gradnje. S obzirom na visoke troškove sanacije klizišta, općina Fojnica, u okviru svojih mogućnosti vrši sanaciju najprioritetnijih i najuticajnijih klizišta, međutim, isto ne može zadovoljiti stvarne potrebe za projektovanje i izvođenje radova na sanaciji i u tom pravcu nužno raditi na iznalaženju dodatnih sredstava i kontinuirano nastaviti aktivnosti na prevenciji i sanaciji klizišta.

Ovaj strateški projekat vezan je direktno za strateški cilj broj: 3. „Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo“.

14. Provjera međusobne usklađenosti strateških dokumenata

Kada je u pitanju usklađenost Strategije razvoja općine Fojnica sa drugim strateškim dokumentima, potrebno je naglasiti kako je tokom postupka pripreme, a u skladu sa Uredbom o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH, posebna pažnja posvećena usaglašenosti sa Strategijom razvoja Srednjobosanskog kantona za period 2021 – 2027. godina i strateškim dokumentima viših nivoa vlast u Federaciji BiH, imajući u vidu obavezu iz pomenute Uredbe po kojoj jedinice lokalne samouprave treba da se vode razvojnim ciljevima i prioritetima na nivou kantona, uz mogućnost definisanja i dodatnih ciljeva i prioriteta prema svojim razvojnim potrebama. Shodno tome, „Unapređenje tržišne orijentacije privrede uz racionalno korištenje resursa“, kao prvi strateški cilj, zatim „Poboljšanje kvalitete života u lokalnoj zajednici“ kao drugi strateški cilj i „Smanjenje negativnog uticaja na okoliš i zaštita prirodnih resursa i stanovništva“ kao treći strateški cilj, u potpunosti slijede razvojne pravce i prioritete iz relevantnih strateških dokumenata na višim nivoima vlasti u Federaciji BiH, na prvom mjestu Strategije razvoja Srednjobosanskog kantona, uključujući i šire razvojne pravce.

U narednoj tabeli prikazane su ključne poveznice Strategije razvoja općine Fojnica sa Strategijom razvoja Federacije BiH i Strategijom razvoja Srednjobosanskog kantona.

Pregled ključnih poveznica sa strateškim dokumentima viših nivoa vlasti

Strategija razvoja Federacije BiH 2021 – 2027. godina	
STRATEŠKI CILJ 1: Ubrzan ekonomski razvoj PRIORITET 1.3. Podržava razvoj poslovnog privatnog sektora PRIORITET 1.4. Podržavati izvoz i stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti	Strateški cilj 1: Unapređenje tržišne orijentacije privrede uz racionalno korištenje resursa Prioritet 1.1. Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja Prioritet 1.2. Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine
STRATEŠKI CILJ 2: Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj PRIORITET 2.2. Poboljšavati ishode zdravstvenog sistema PRIORITET 2.3. Poboljšavati rast stanovništva, stabilnost obitelji i položaj mladih PRIORITET 2.5. Smanjivati siromaštvo i socijalnu isključenost	Strateški cilj 2: Poboljšanje kvalitete života u lokalnoj zajednici Prioritet 2.1. Podizanje nivoa zdravstvene i socijalne zaštite Prioritet 2.2. Poboljšanje kvaliteta i dostupnosti društvenih sadržaja u zajednici 2.3. Izgradnja javne infrastrukture i unaprijeđenje javnih usluga
STRATEŠKI CILJ 3: Resursno efikasan i održiv razvoj PRIORITET 3.1. Unaprjeđivati zaštitu i korištenje prirodnih resursa PRIORITET 3.3. Povećati energijsku efikasnost	Strateški cilj 3: Smanjenje negativnog uticaja na okoliš i zaštita prirodnih resursa i stanovništva Prioritet 3.1. Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda Prioritet 3.2. Upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

<p>PRIORITET 3.6. Povećati otpornost na krize</p>	
<p align="center">Strategija razvoja Srednjobosanskog kantona (2021 – 2027. godina)</p>	
<p>STRATEŠKI CILJ 1: Poticati održiv ekonomski razvoj</p> <p>PRIORITETNI CILJEVI:</p> <p>-poticati ruralni razvoj poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije</p> <p>- poboljšati turističku ponudu, infrastrukturu i poduzetništvo za razvoj turizma,</p> <p>-kreirati povoljnije poslovno okruženje za održiv rast i zapošljavanje</p>	<p>Strateški cilj 1: Unapređenje tržišne orijentacije privrede uz racionalno korištenje resursa</p> <p>Prioritet 1.1. Poboljšanje lokalnog poslovnog okruženja</p> <p>Prioritet 1.2. Unaprijediti zapošljavanje na području općine</p>
<p>STRATEŠKI CILJ 2: Unaprijediti kvalitetu održivog društvenog okruženja za sve građane</p> <p>PRIORITETNI CILJEVI</p> <p>-poboljšanje postojećih i uvođenje novih usluga u sektoru zdravstva i socijalne zaštite</p> <p>-transparentan i efikasan javni sektor u službi građana</p>	<p>Strateški cilj 2: Poboljšanje kvalitete života u lokalnoj zajednici</p> <p>Prioritet 2.1. Podizanje nivoa usluga zdravstvene i socijalne zaštite</p> <p>Prioritet 2.2. Poboljšanje kvaliteta I dostupnosti društvenih sadržaja u zajednici</p> <p>Prioritet 2.3. Izgradnja javne infrastrukture I unaprijeđenje javnih usluga</p>
<p>STRATEŠKI CILJ 3: Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu</p> <p>PRIORITETNI CILJEVI</p> <p>-poboljšanje kvalitete komunalnih usluga uz značajno unaprijeđenje komunalne infrastrukture</p> <p>-osigurana zaštita prirodnih resursa kroz održivo i energetske efikasno upravljanje i korištenje resursa</p>	<p>Strateški cilj 3: Smanjenje negativnog uticaja na okoliš i zaštita prirodnih resursa i stanovništva</p> <p>Prioritet 3.1. Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda</p> <p>Prioritet 3.2. Upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti</p>

15. Indikativni finansijski okvir

Indikativni finansijski okvir predstavlja pregled potrebnih finansijskih sredstava za implementaciju mjera, pri čemu se daje pregled i potencijalni izvori sredstava. Strategijom razvoja općine predviđen je najveći iznos sredstava za Strateški cilj broj 2. „Poboljšanje kvaliteta života u lokalnoj zajednici“ i to 66,67 %, na prvi i strateški cilj planirano je izdvojiti 19,05 % i treći 14,29%.

Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata iznosi 10.500.000 KM.

Procenat planiranih budžetskih sredstava iznosi 33,33%, od toga 4,76% kreditnih sredstava, sredstava od EU i međunarodnih donatora planirana su u procentu od 9,52% i donacije i transferi Vlade Srednjobosanskog kantona i Vlade Federacije BiH u procentu od 52,39%.

INDIKATIVNI FINANSIJSKI OKVIR					
ZA PERIOD VAŽENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA					
Redni broj i oznaka	Struktura finansiranja u %	Ukupno	Budžet Opštine	Ostali izvori	
		u KM	u KM	u KM	Naziv potencijalnog donatora
Strateški cilj 1.UNAPRIJEDITI TRŽIŠNU ORIJENTACIJU PRIVREDE UZ RACIONALNO TROŠENJE SREDSTAVA	19,05%	2.000.000	500.000	1.500.000	
1.1. Unaprijeđenje efikasnosti administrativnih procedura za podršku privrednicima, osiguranje ažurne prostorno planske dokumentacije	12,38%	1.300.000	300.000	1.000.000	Transferi viših nivoa vlasti,
1.2. Razvoj turističke ponude i infrastrukture za održivi turizam	5,24%	550.000	150.000	400.000	Transferi viših nivoa vlasti
1.3. Razvoj ruralnih područja i povećanje obima polj. proizvodnje	0,48%	50.000	20.000	30.000	Transferi viših nivoa vlasti
1.4. Unaprijeđenje zapošljavanja na području općine	0,95%	100.000	30.000	70.000	Transferi viših nivoa vlasti, obrtnici
Strateški cilj 2.POBOLJŠATI KVALITET ŽIVOTA U LOKALNOJ ZAJEDNICI	66,67%	7.000.000	1.880.000	3.820.000	
2.1. Podizanje nivoa usluga zdravstvene i socijalne zaštite	8,57%	900.000	100.000	800.000	Viši nivoi vlasti

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

2.1.1.Poboljšanje materijalno-tehničke opremljenosti zdravstvenih ustanova	1,90%	200.000	40.000	160.000	Budžet kantona, budžet Federacije BiH
2.1.2.Unaprijeđenje socijalne zaštite	6,67%	700.000	60.000	640.000	Budžet kantona, Budžet Federacije Bosne i Hercegovine i Međunarodni finansijeri i donatori (EU, UNDP, USAID i dr.)
2.2.Izgradnja kapaciteta za razvoj društvenih sadržaja	4,76%	500.000	100.000	400.000	
2.2.1. Podrška programima za unapređenje položaja djece i mladih	0,10%	100.000	30.000	70.000	Vlada kantona, Vlada Federacije BiH, međunarodni fondovi i drugi partneri
2.2.2. Stvaranje uslova za razvoj kulture	0,10%	100.000	30.000	70.000	Vlada kantona,Vlada FBiH
2.2.3. Podrška za rad i djelovanje lokalnih organizacija civilnog društva	2,86%	300.000	40.000	260.000	Federalni i kantonalni organi uprave, međunarodne organizacije
2.3. Unapređenje komunalne infrastrukture	53,33%	5.600.000	2.000.000	3.600.000	
2.3.1. Izgradnja i modernizacija putne infrastrukture	38,10%	4.000.000	1.600.000	2.400.000	Vlada kantona, Vlada Federacije BiH
2.3.2. Proširenje usluga vodosnabdijevanja i kanalizacije	15,24%	1.600.000	470.000	1130.000	Budžet kantona, Budžet Federacije Bosne i Hercegovine, Sredstva Fonda za zaštitu okoliša FBiH, Međunarodni finansijeri i donatori (EU, UNDP, USAID i dr.), sredstva JKP Šćona
Strateški cilj 3.SMANJITI NEGATIVNE UTICAJE NA OKOLIŠ I ZAŠTITITI PRIRODNE RESURSE I OKOLIŠ	14,29%	1.500.000	500.000	1.000.000	
3.1. Smanjenje rizika od elementarnih nepogoda	8,57%	900.000	300.000	600.000	

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

3.1.1. Zaštita od poplava	4,76%	800.000	250.000	550.000	Budžet kantona, Budžet Federacije Bosne i Hercegovine, Sredstva Fonda za zaštitu okoliša FBiH, Međunarodni finansijeri i donatori (EU, UNDP, USAID i dr.), sredstva JKP Šćona
3.1.2. Izgradnja lokalnih kapaciteta za djelovanje u vanrednim situacijama i stanju elementarnih nepogoda	0,95%	100.000	50.000	50.000	Budžet kantona, Budžet Federacije Bosne i Hercegovine, Sredstva Fonda za zaštitu okoliša FBiH, Međunarodni finansijeri i donatori (EU, UNDP, USAID i dr.), sredstva JKP Šćona
3.2. Upravljanje otpadom i promocija energetske efikasnosti	2,86%	300.000	100.000	200.000	
3.2.1. Sanacija i zatvaranje divljih deponija te unaprjeđenje mjera za upravljanje otpadom	0,95%	100.000	20.000	80.000	Budžet kantona, Budžet Federacije Bosne i Hercegovine, Sredstva Fonda za zaštitu okoliša FBiH, Međunarodni finansijeri i donatori (EU, UNDP, USAID i dr.), sredstva JKP Šćona
3.2.2. Podrška u primjeni energetske efikasne rješenja	1,90%	200.000	80.000	120.000	Budžet kantona, Fond za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine
UKUPNO IZ STRATEŠKOG DOKUMENTA	100,00%	10.500.000	4.000.000	6.500.000	

PREGLED PO IZVORIMA			
(IZNOSI U KM i procenti)			
Budžetska sredstva	Kreditna sredstva	Sredstva EU i međunarodnih donatora	Donacije / transferi
3.500.000	500.000	1000.000	5.500.000
33,33%	4,76 %	9,52%	52,39%

Kada se uzme u obzir da za realizaciju strateških projekata vezanih za strateški cilj broj 1. „Unaprijediti tržišnu orijentaciju privrede i racionalno korištenje resursa“ i strateški projekat: „Promocija energetske efikasnosti i zelene gradnje“ koji je direktno vezan za strateški cilj broj 3 „Smanjiti negativne uticaje na okoliš i zaštititi prirodne resurse i stanovništvo“, potrebno je učešće privatnog kapitala u iznosu od 25 miliona KM.

Indikativni i finansijski okvir od 35 miliona i 500.000,00KM je raelan za vremenski period važenja strategije od 7. godina.

16. Okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije razvoja općine Fojnica

Zakonskim i podzakonskim normativnim okvirom u FBiH propisani su kao obavezni elementi strateškog planiranja i strateških dokumenata implementacija, monitoring, izvještavanje i evaluacija. U okviru pomenutih procesa ključno je izvršiti opis odgovarajućih institucija, dinamiku postupanja i okvir rokova.

16.1. Implementacija

Implementacija Strategije razvoja općine Fojnica provodi se alatima uspostavljenim Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH i Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH. Propisani alati za implementaciju su akcioni plan za implementaciju strategije, trogodišnji i godišnji planovi rada organa uprave na nivou općine. Propisani alati za implementaciju izrađuju se u skladu sa članovima 19. Uredbe o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH i članovima 10, 11. i 12. Uredbe o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH.

16.2. Monitoring i izvještavanje

Zakonom o razvojnim planiranju i upravljanju razvojem u FBiH, kao i Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH, član 14, 15 i 16 procesi monitoringa i izvještavanja su obavezne radnje razvojnog planiranja i upravljanja razvojem.

Monitoring je sistematično i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mjerenja napretka realizacije Strategije razvoja općine Fojnica, u svrhu preduzimanja odgovarajućih mjera radi eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima.

Naprijed pomenuti normativni okvir u oblasti izvještavanja propisuje obavezu izrade godišnjih izvještaja o radu

16.3. Evaluacija

Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH i Uredbom o evaluaciji strateških dokumenata („Službene novine FBiH“ broj: 74/19), uspostavljen je proces evaluacije.

Evaluacija je proces kojim se određuje vrijednost i značaj intervencije, odnosno programa, projekta ili sveukupne strategije razvoja, prema definisanim kriterijima. Za strateške dokumente općine obavezna je evaluacija u toku.

Evaluacija u toku će se raditi u predzadnjoj godini implementacije Strategije razvoja (2029 godine).

Evaluacija u toku se radi sa ciljem utvrđivanja stepena implementacije strateških dokumenata, te efektivnosti i efikasnosti planiranih mjera i rezultata prema zacrtanim ciljevima i očekivanjima, kao i sumiranja rezultata i obezbjeđenja ulaznih elemenata za strateške dokumente za sljedeći planski ciklus.

Općinski načelnik je svojim rješenjem imenovao prošireni JURA tim (Jedinica upravljanja razvojem kojeg čine i svi šefovi službi, određeni državni službenici koji su direktno vezani za poslove upravljanja lokalnim razvojem) (dalje u tekstu detaljnije pojašnjeno).

Ključnu ulogu u implementaciji, praćenju i vrednovanju Strategije imaju:

Općinski načelnik kroz jasno uspostavljanje mehanizama i definisanje odgovornosti u pogledu implementacije dijelova Strategije iz njihove nadležnosti te obezbjeđivanja njihove koordinacije.

Općinsko vijeće koje razmatra izvještaj o realizaciji strateških dokumenata Općine, uključujući i Strategiju razvoja kao vodeći strateški dokument koji je osnova za kreiranje i usvajanje svih ostalih razvojnih politika Općine.

Jedinstveni općinski organ kroz svoje organizacione jedinice koji priprema program razvoja općine, prostorne i urbanističke planove i učestvuje u izradi i operacionalizaciji plana implementacije strateških intervencija.

Jedinica za upravljanje razvojem (JURA) koju, prema Odluci o formiranju, čine svi šefovi općinskih službi na čelu sa Načelnikom. Unutar ovog tima, općina se bavi implementacijom Strategije razvoja općine kao cjeline, zatim inicira, koordinira i olakšava internu i eksternu koordinaciju aktivnosti svih aktera od promocije, pripreme i iniciranja projekata, izvođenja, praćenja, izvještavanja do iniciranja i ažuriranja Strategije te permanentno prati moguće izvore finansiranja na svim nivoima.

Općinski razvojni tim čiji je zadatak da zajedno sa Jedinicom za upravljanje razvojem (JURA), vodi proces planiranja na općinskom nivou i prati implementaciju Strategije razvoja te učestvuje u izradi godišnjeg plana implementacije i izvještaja o realizaciji Strategije kojeg JURA podnosi Načelniku, odnosno, Općinskom vijeću na usvajanje.

16.4. Potrebe za unaprijeđenjem pristupa upravljanju razvojem

Na osnovu analize kapaciteta i procesa za upravljanje razvojem u Općini Fojnica, koja je provedena u okviru srednjoročne evaluacije Strategije razvoja te na osnovu zaključaka analize sprovedene od Općinske uprave utvrđeno je da postoji osnova za dalje jačanje funkcije upravljanja razvojem (JURA-e). U tom pravcu zaključeno je da je neophodno:

- ✓ Unaprijediti internu komunikaciju službi i jedinice za koordinaciju strateških aktivnosti (JURA) s ciljem pravovremenog prikupljanja podataka, izrade jedinstvene baze projekata sa relevantnim podacima i pokazateljima ostvarenja strategije te redovne analize ostvarenja implementacije putem tematskih (mjesečnih/kvartalnih sastanka);
- ✓ Osigurati dostavljanje podataka kreiranjem jedinstvenih formi i obrazaca za izvještavanje od strane svih učesnika u implementaciji;
- ✓ Dosljedno primjenjivati Pravilnik o planiranju, praćenju i vrednovanju i izvještavanju (PPVI procedure), odnosno Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem FBiH i prateće uredbe, kojim su definirani poslovi, uloge, odgovornosti i rokovi svih relevantnih aktera, a prvenstveno zaposlenih u općinskoj upravi, na realizaciji svake faze u procesu implementacije Strategije razvoja;
- ✓ Unaprijediti komunikaciju i ulogu Partnerske grupe u svim procesima upravljanja razvojem;
- ✓ Jačati međusobni dijalog i kanale komunikacije sa eksternim akterima s ciljem aktivnijeg uključenja u procese planiranja i implementacije u svrhu postizanja boljih i održivih rezultata;

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

- ✓ Jačati kapacitete predstavnika lokalne uprave i eksternih aktera za pisanje projekata u skladu sa zahtjevima donatora i EU fondova u svrhu privlačenja eksternih izvora koji predstavljaju visok udio u implementaciji strategije razvoja;
- ✓ Jačati sistem upravljanja kvalitetom putem dosljedne primjene PPVI procedure ali i putem ostalih mehanizama (npr. anketiranjem građana ili provođenjem tematskih sastanaka sa Partnerskom grupom, NVO, poslovnim sektorom, vezano za informiranje o Strategiji razvoja, planiranim i provedenim intervencijama koje imaju direktne efekte na potrebe socioekonomskih aktera).

17. Pregled aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije razvoja općine Fojnica

Osnovne aktivnosti i odgovornosti za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja	
Aktivnosti^(*)	Nadležnost (ko?)
Priprema/ažuriranje Kalendara aktivnosti Jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA***)	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Ostali službenici JURA-a/RT-a
Priprema mehanizama i alata za praćenje i izvještavanje o ostvarenju strategije razvoja (uključujući lokalizirane ciljeve održivog razvoja BIH)	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: JURA tim
Definisanje prioriteta na osnovu strateško-programskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus i priprema smjernica?	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e zajedno sa Načelnikom Učesnici u procesu: Šefovi službi zajedno sa ostalim članovima JURA tima
Priprema trogodišnjih i godišnjih planova rada službi, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Nosilac procesa: Šefovi nadležnih službi Učesnici procesa: Ostali relevantni državni službenici i članovi JURA tima
Izrada Trogodišnjeg i Godišnjeg plana rada JLS (<u>za narednu godinu</u>)	Nosilac procesa: Šefovi službi zajedno sa Načelnikom Učesnici procesa: Ostali članovi JURA tima
Uključivanje ključnih strateških projekata i aktivnosti u plan Budžeta (<u>za narednu godinu</u>)	Nosilac procesa: Šef Službe za finansije Učesnici procesa: Koordinator JURA-e zajedno sa Načelnikom i šefovima službi;
Usklađivanje godišnjih planova rada službi/odjeljenja i Godišnjeg plana rada JLS sa usvojenim Budžetom (<u>za narednu godinu</u>)	Nosilac procesa: Šefovi Službi zajedno sa Načelnikom Učesnici procesa: Šefovi službi
Usvajanje Godišnjeg plana rada JLS (<u>za narednu godinu</u>)	Nosilac procesa: Načelnik Učesnici procesa: Općinsko vijeće
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada JLS	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Ostali službenici JURA-e
Praćenje i privlačenje eksternih izvora finansiranja projekata	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Nadležne službe i ostali službenici JURA-e
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada JLS i ostvarenja strateških ciljeva	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Ostali službenici JURA-e
Izrada godišnjih izvještaja o radu službi/odjeljenja	Nosilac procesa: Šefovi službi Učesnici procesa: Koordinator JURA-e zajedno sa ostalim članovima JURA tima
Uključivanje javnosti/ Partnerske grupe u praćenje provođenja strategije razvoja(**)	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Ostali službenici JURA-e i članovi Partnerska grupe
Priprema i razmatranje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Ostali službenici JURA-e
Priprema i razmatranje Godišnjeg izvještaja o radu JLS (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e zajedno sa Načelnikom Učesnici procesa: Šefovi službi
Usvajanje i objavljivanje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Nosilac Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik Učesnici procesa: Općinsko vijeće
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o radu JLS (za prethodnu godinu)	Nosilac procesa: Načelnik Učesnici procesa: Općinsko vijeće
Ostale važne aktivnosti: ▪ Uspostavljanje i unaprijeđenje međuopćinske saradnje	Nosilac procesa: Koordinator JURA-e Učesnici procesa: Ostali službenici JURA-e

Strategija razvoja općine Fojnica za period 2024. – 2030. godina

▪ Pokretanje procesa evaluacije strategije razvoja	